કીમત રૂ. ૦-૩-૦.

સાદું ડ્રૉઇંગ,

ભાગ ૨ જો,

ત્રીજા, ચોથા અને પાંચમા ધોરણ માટે.

ઉસમાન બચલ,
તથા
મહોબતસિંહજી મોતીભાઈ રાણા.

સોલ એજન્ટ, બુકસેલર ઠા. બેચર મેઘજી,
પુરા બજાર, રાજકોટ.

સાદું ડ્રોઇંગ,

ભાગ ૨ જો.

પ્રાથમિક શાળાઓના ધોરણ ત્રીજા, ચોથા અને
પાંચમા માટે,

રચનાર,

ઉસમાન બચલ, ફર્સ્ટ આ:. અને ડ્રૉઇંગ માસ્તર,
કાઠિયાવાડ મેલ ટ્રેનિંગ કોલેજ, **રાજકોટ,**

તથા

મહોબતસિંહજી મોતીભાઇ રાણા,
ડેપ્યુટી એજ્યુ. ઇન્સ્પેક્ટર, લીંબડી સ્ટેટ.

આવૃત્તિ ત્રીજી.

મુંબઈ મધ્યે શ્રી કરૂણેશ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, તથા **રાજકોટ**
મધ્યે ધી રાઇઝીંગ સ્ટાર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં છાપ્યું.

સને ૧૯૦૯. સંવત ૧૯૬૬.

કિંમત રૂા. ૦-૩-૦.

આ પુસ્તકમાંનું ડ્રોઇંગનું કામ ધી મુંબઇ કરૂણેશ
પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં અને ટાઈપનું કામ
ધી રાઇઝીંગ સ્ટાર પ્રિન્ટિંગ
પ્રેસમાં છાપવામાં
આવ્યું છે.

પ્રસ્તાવના.

સન ૧૯૦૨માં પ્રાથમિક શાળાઓ માટે નામદાર મુંબઇ સરકારે નવાં ધોરણો જાહેર કર્યાં. તેમાં દરેક ધોરણમાં ડ્રૉઇંગનો નવો વિષય દાખલ કરવાથી, બાળકો ચીતરી શકે એવી સાદી રીતે પદાર્થપાઠને લગતાં ચિત્રો માત્ર રૂપ રેખાથી દોરી અમોએ પ્રસિદ્ધ કર્યાં. આ ચિત્રો આખા ગુજરાતમાં આવકારને પાત્ર થયાં. પછી એ જ ચિત્રો પદાર્થપાઠની સાથે પણ આપવામાં આવ્યાં, જે હજુ ચાલે છે; પણ મહેતાજીઓની વિશેષ માગણી સાદાં ડ્રૉઇંગનાં ખાસ છૂટાં પુસ્તકોની હોવાથી તે નીચે પ્રમાણે બહાર પાડવામાં આવ્યાં છે.

૧. સાદું ડ્રૉઇંગ ભાગ ૧ લો, બાળવર્ગથી તે બીજા ધોરણ સુધી.
૨. સાદું ડ્રૉઇંગ ભાગ ૨ જો, ત્રીજાથી તે પાંચમા ધોરણ સુધી.
૩. સાદું ડ્રૉઇંગ ભાગ ૩ જો, પ્રવેશક અને છઠ્ઠા તથા સાતમા ધોરણ માટે.

શિક્ષકે આ પુસ્તકમાંનું દરેક ચિત્ર સહેલા રૂપમાં આણી યુક્તિ પુરઃસર કાળા પાટિયા પર સમજાવવું. પછી વિદ્યાર્થીઓ તે ઉપરથી વર્ગમાં સ્લેટ ઉપર ચીતરે અને બીજે વારે તેમને ઘેરથી ચીતરી લાવવા કહેવું.

ગયાં છ વર્ષના અનુભવથી સિદ્ધ થયું છે કે જે શિક્ષકો ઉપર પ્રમાણે વર્ત્તે છે, તેમના શિષ્યો ચિત્ર દોરવામાં એટલા બધા આગળ વધેલા જણાયા છે કે જોનારને છક કરી નાંખે છે અને પ્રેક્ષક પ્રથમ તો એમ જ સમજે છે કે એ તો બીજા કોઇએ ચીતરી આપ્યું હશે, બાળકથી બની શકે નહિ.

ત્રીજા ધોરણમાં બીજું ચિત્ર “ ત્રિકોણ પ્રિઝમ ” નું છે. શિક્ષકે કહેવું કે ત્રણ ઊભી સીધી લીટીઓ સરખે અંતરે દોરો. તેમાંની

વચલી લીટી ઉપરથી થોડીક ભૂંશી નાંખીને એટલી જ નીચે વધારો. પછી તેના છેડા આકૃતિમાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે જોડી દો.

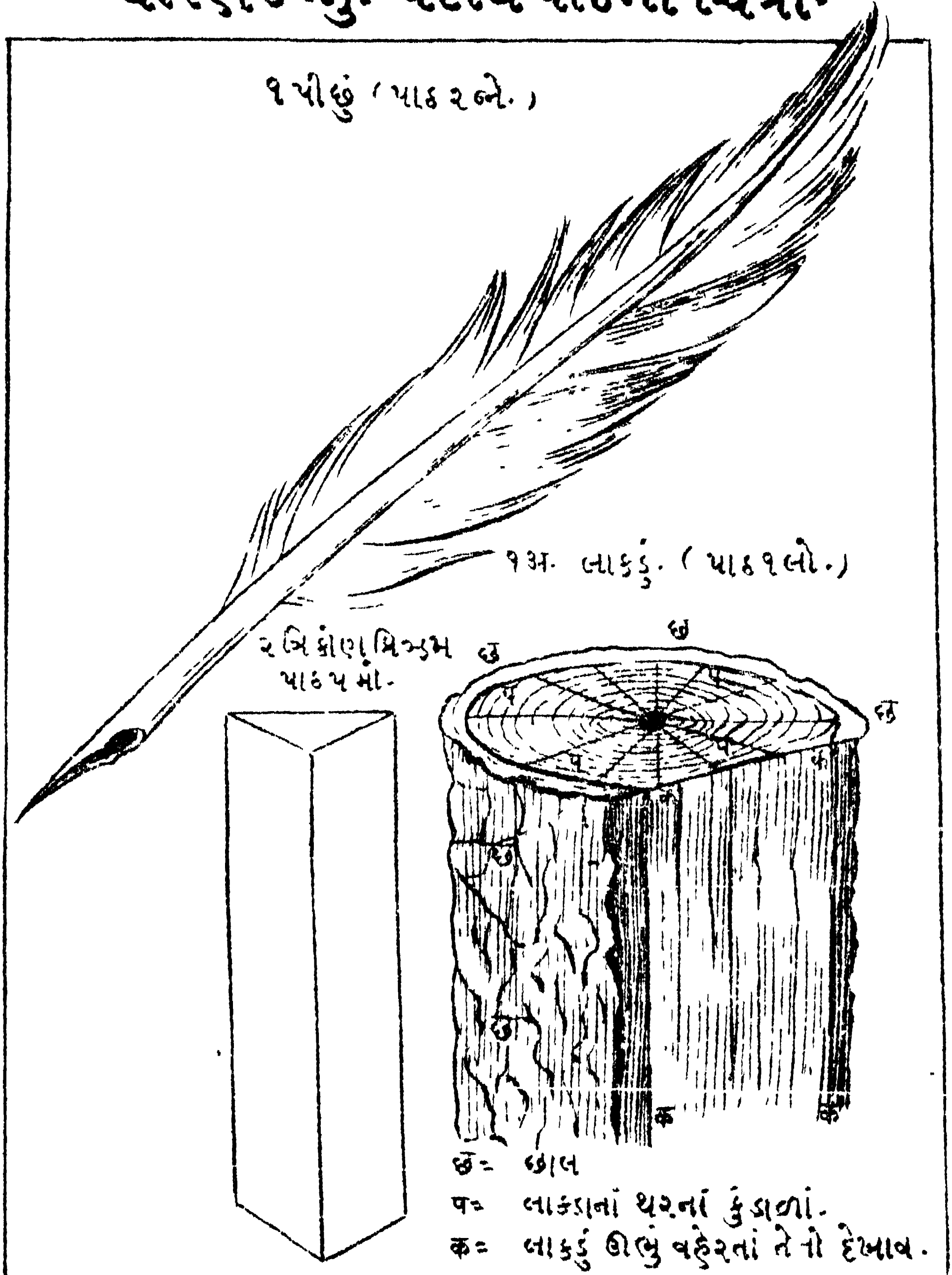
ચોથા ધોરણમાં પહેલું ચિત્ર "ખજૂરી" નું છે. શિક્ષકે સૂચવવું કે થડને માટે બે લાંબી ઊભી લીટીઓ એવી રીતે દોરો કે તે નીચે જતાં પહોળી થાય. થડને મથાળે આકૃતિમાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે ઉપરા છાપરી નાના નાના લંબગોળ બનાવી ખારેકનો ઝૂમખો બતાવો. એ ઝૂમખાની બરોબર ઉપર એક ઊભી સીધી લીટી, પછી તેની બંને બાજુએ અકેક જરા ઢળતી વાંકી લીટી, પછી તેની બંને બાજુએ તેથી વધારે ઢળતી વાંકી લીટી, એ પ્રમાણે લીટીઓ દોરી જાઓ. તે ખજૂરીનાં પાંતરાં થશે. પછી થડમાં અને પાંદડાંમાં જોઈતી નાની નાની લીટીઓ દોરી ખજૂરીનું ઝાડ પૂરૂં કરો.

ચોથા ધોરણમાં અઢારમું ચિત્ર "ઘોડકા" નું છે. પ્રથમ ત્રણ કડકે વાંકી એવી એક अ ब क લીટી દોરો. પછી क ड મોઢું અને આંખ બનાવો. પછી ડોકને માટે ड ह લીટી દોરો અને ह આગળ लमनपहग આગલો પગ કરો. પેટને માટે मथ લીટી દોરો. પાછલા પગોમાં પહેલો ઉપલો અને પછી નીચલો टतस क्षदय पम બનાવો. નીચલો પગ દોરવામાં ધ્યાન આપવું કે टत તથા थद એ બે લીટીઓ લગભગ ઊભી છે. सत અને તેની નીચેની લીટી આડી ત્રાંસી છે, અને सक्ष ભાગ લગભગ ઊભો છે. દરેક ચિત્રમાં કઈ લીટીઓ ઊભી, કઈ આડી અને કઈ ત્રાંસી છે, તે ઉપર શિક્ષકે બાળકોનું ખાસ ધ્યાન ખેંચવું.

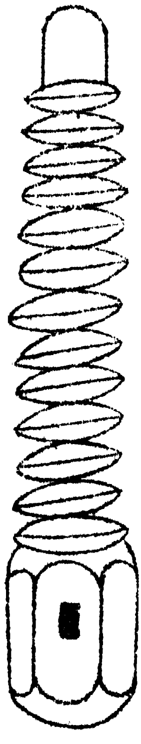
એ પ્રમાણે દરેક ચિત્ર શિક્ષકે દોરી બતાવવું અને પછી તે ઘેરથી ચીતરી લાવવા કહેવું. પરીક્ષા વખતે પરીક્ષક અધિકારી જે ચિત્ર કહે, તે વિદ્યાર્થીઓ મૂળ ચિત્રને જોયા વગર પોતાની પાટી ઉપર ચીતરી લાવે એવો મહાવરો કરાવવો.

કર્તા.

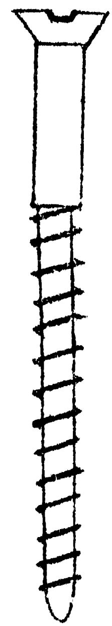
ધોરણ ૩ જાનું. પદાર્થ પાઠનાં ચિત્રો.

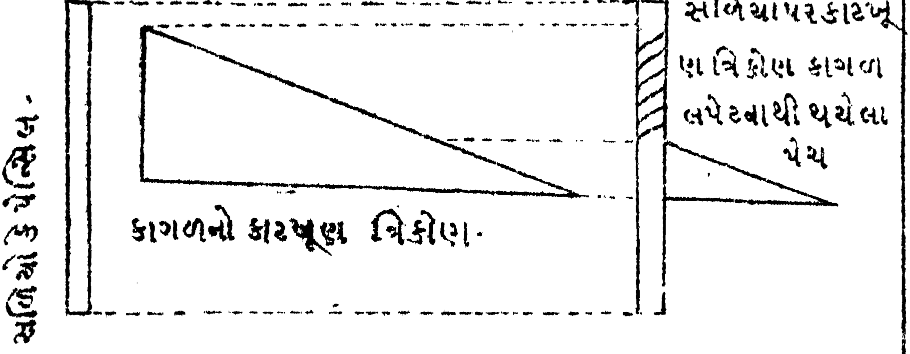
૩ સ્ક્રુ લાકડાના સકંજાનો. (પાઠ ૬ ઠ્ઠો.)

૩ સ્ક્રૂ લોઢાનો. (પાઠ ૬ ઠ્ઠો.)

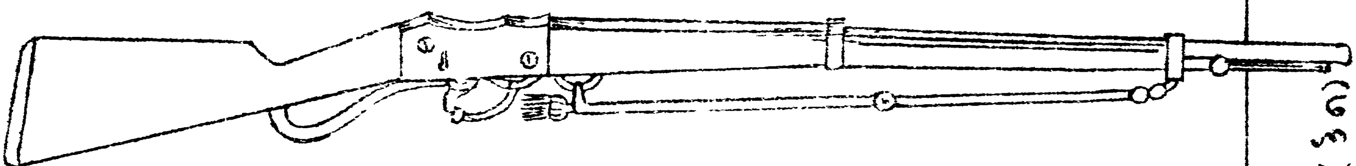

૩ અ. સ્ક્રૂની બનાવટ (પાઠ ૬ ઠ્ઠો.)

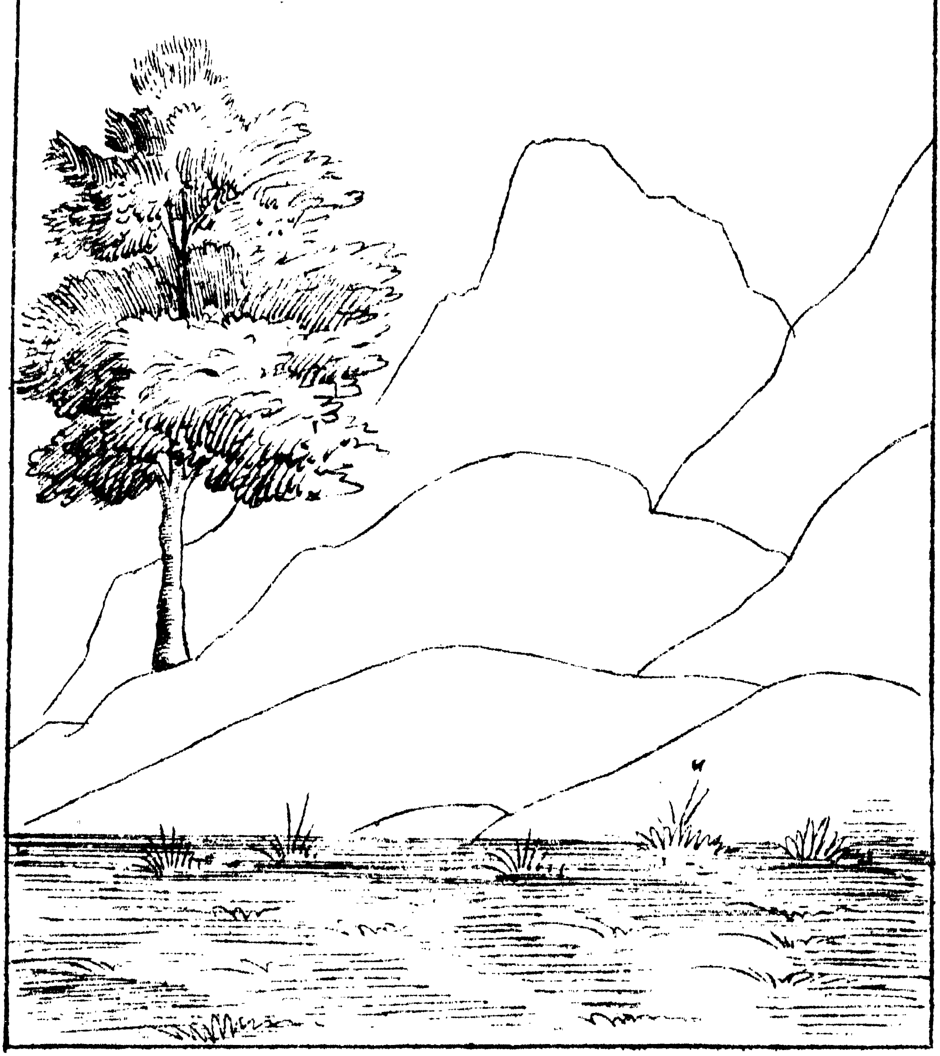

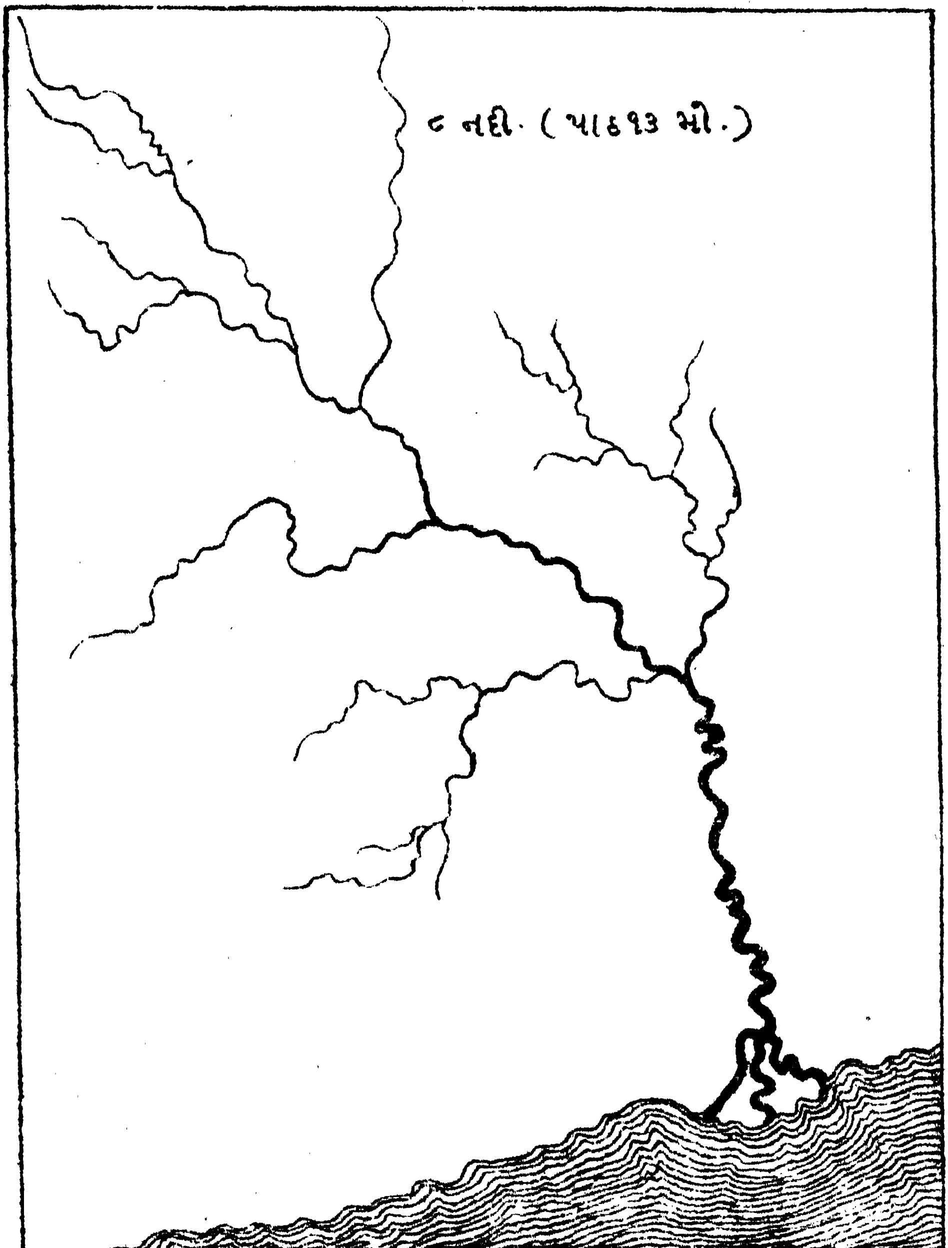

૪ પાંદડું ગુલાબનું. (પાઠ ૭ મો.)
૫ ફુલ ગુલાબનું. (પાઠ ૭ મો.)

૬ બંદુક (અંન્ફીલ્ડ. આ બંદુકને ઘોડો અંદર હોયછે. (પાઠ ૧૦ મો.)

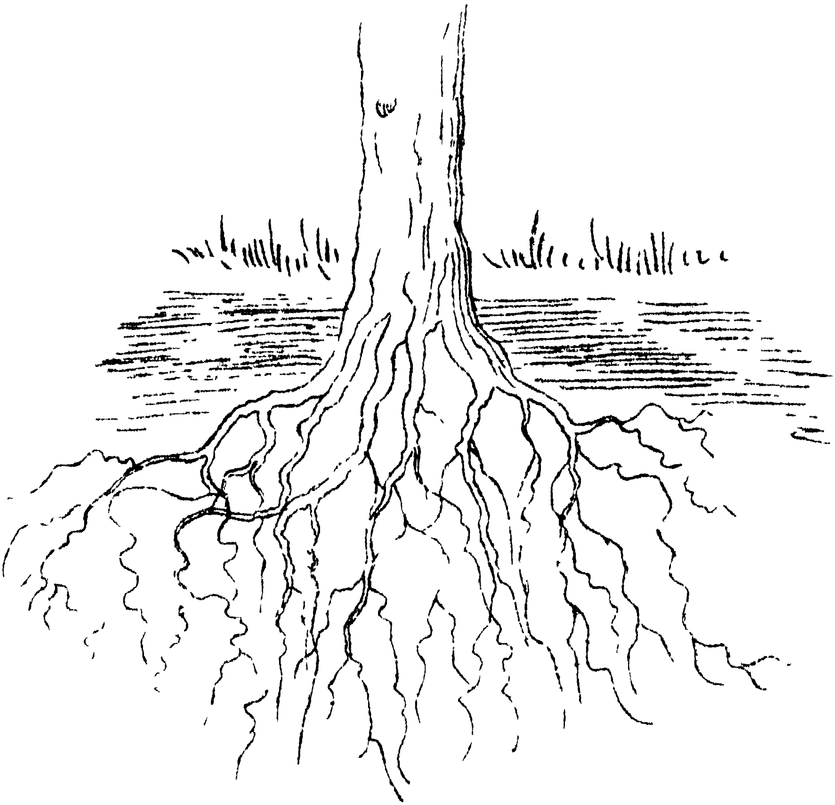

૭ પર્વત. (પાઠ ૧૨ મો.)

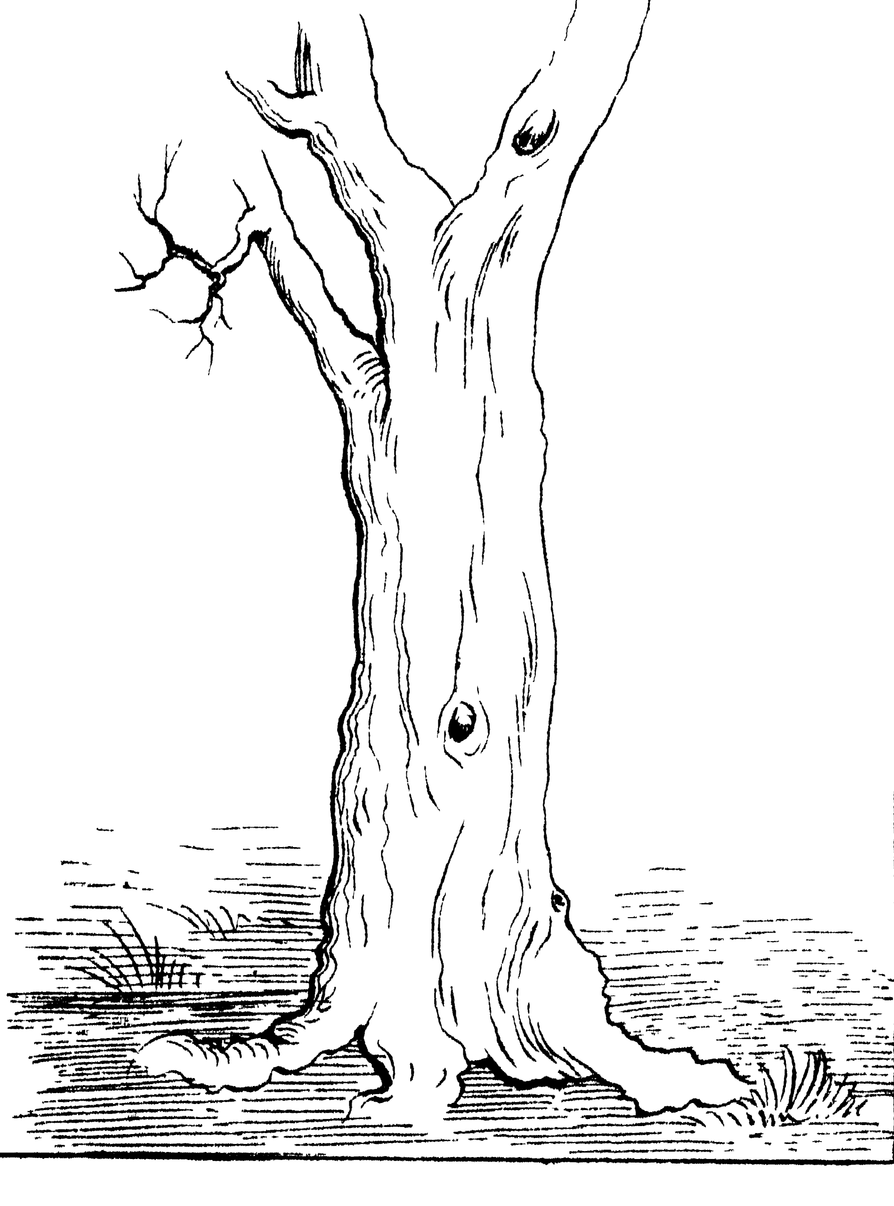

८ નદી. (પાઠ ૧૩ મો.)

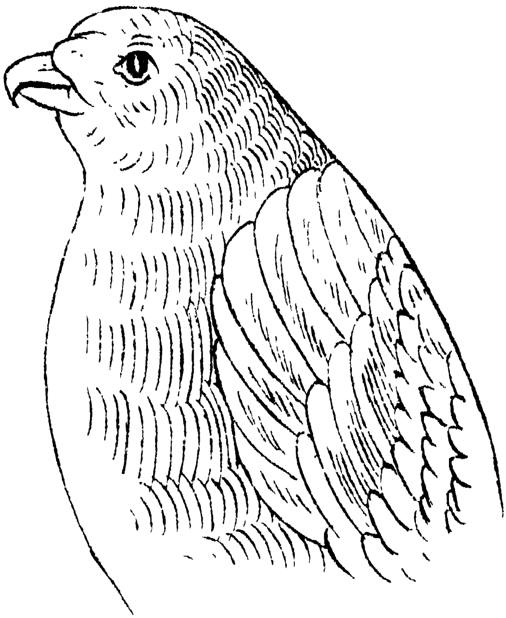
૯ મૂળીઆં. (પાઠ ૧૪ મો)

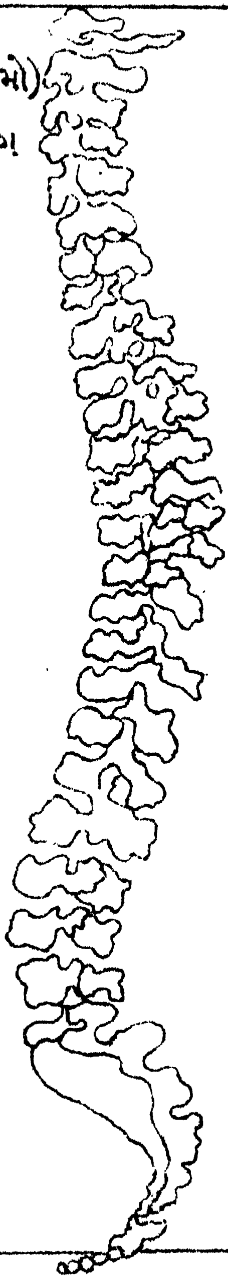
૧૦ થડ. (પાઠ ૧૫ મો.)

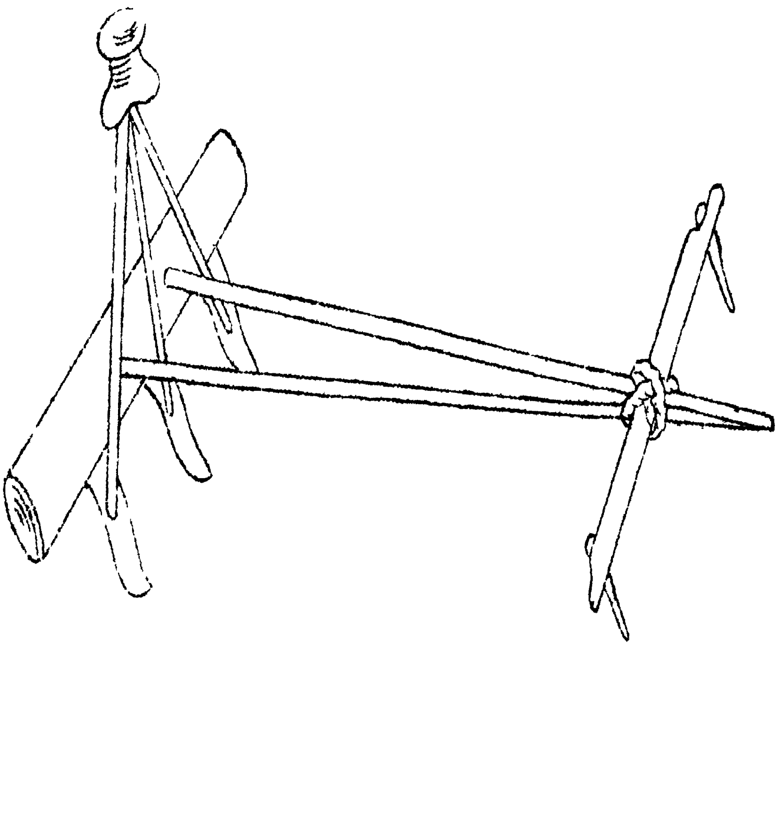
૧૧ સમડીની ડોક. (પાઠ ૧૬ મો.)

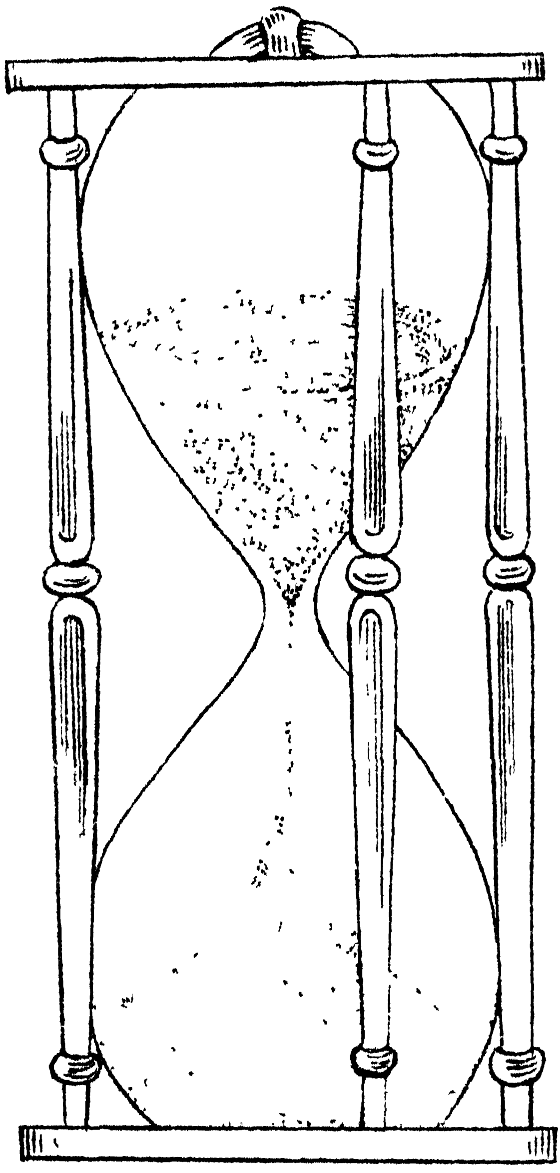
૧૨બરડાની કરોડ(પાઠ૧૭મો)
(આમાંથી માત્ર ૧ ઇંચ ભાગ
બાળકોએ ચીતરવો.)

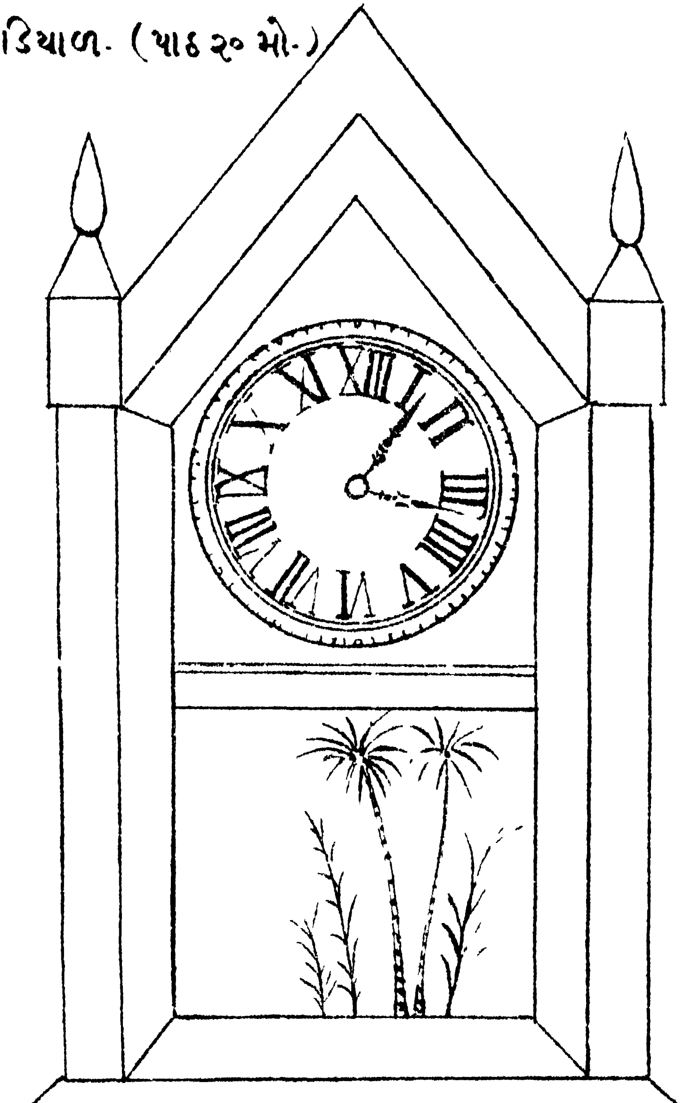
૧૩ ઓરણી તથા નાવણીઓ. (પાઠ૧૮મો.)

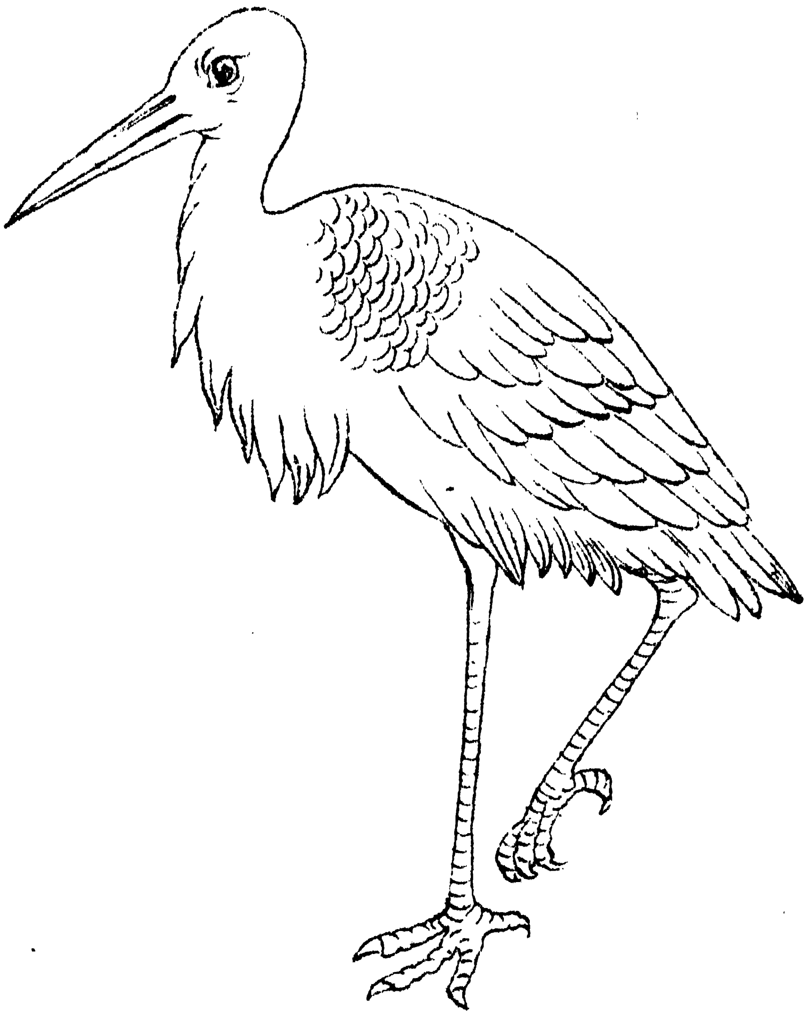
૧૪ કલાકની શીશી. (પાઠ ૨૭ માં.)

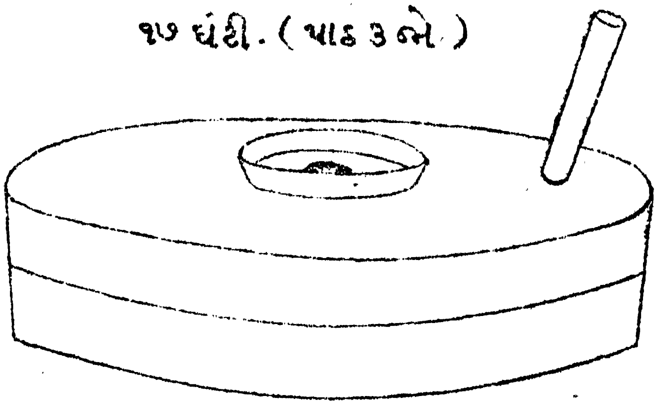
૨૫ ઘડિયાળ. (પાઠ ૨૦ મો.)

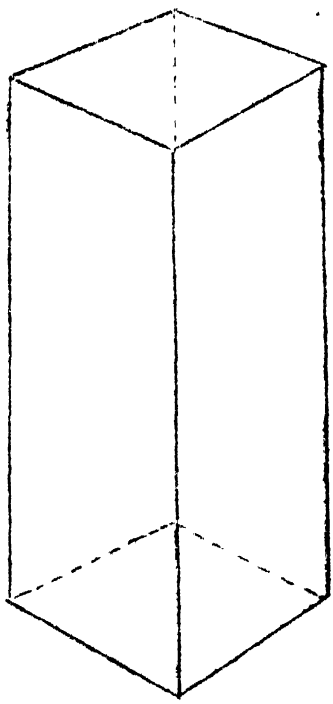
૧૬ પક્ષી. (બગલું.) (પાઠ ૨ જો.)

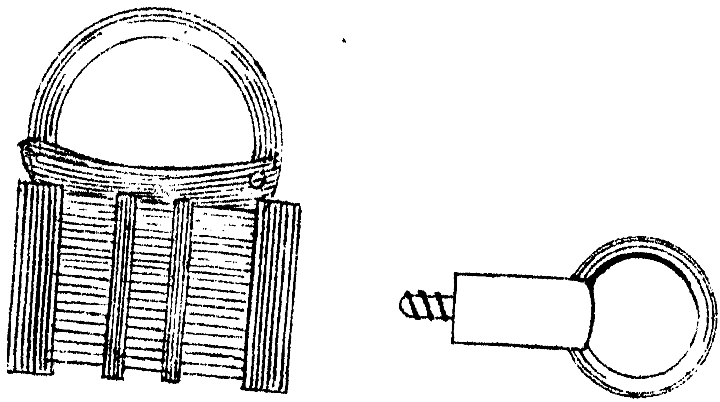
૧૭ ઘંટી. (પાઠ ૩ જો)

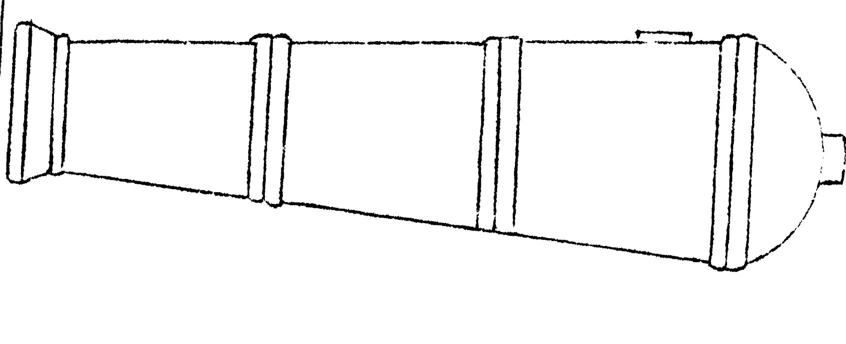
૧૮ ચોરસ પ્રિઝ્મ (પાઠ ૫ મો.)

૧૯ નગરીઆ તાળું તથા કૂંચી. (પાઠ ૬ ટ્ઠો.)

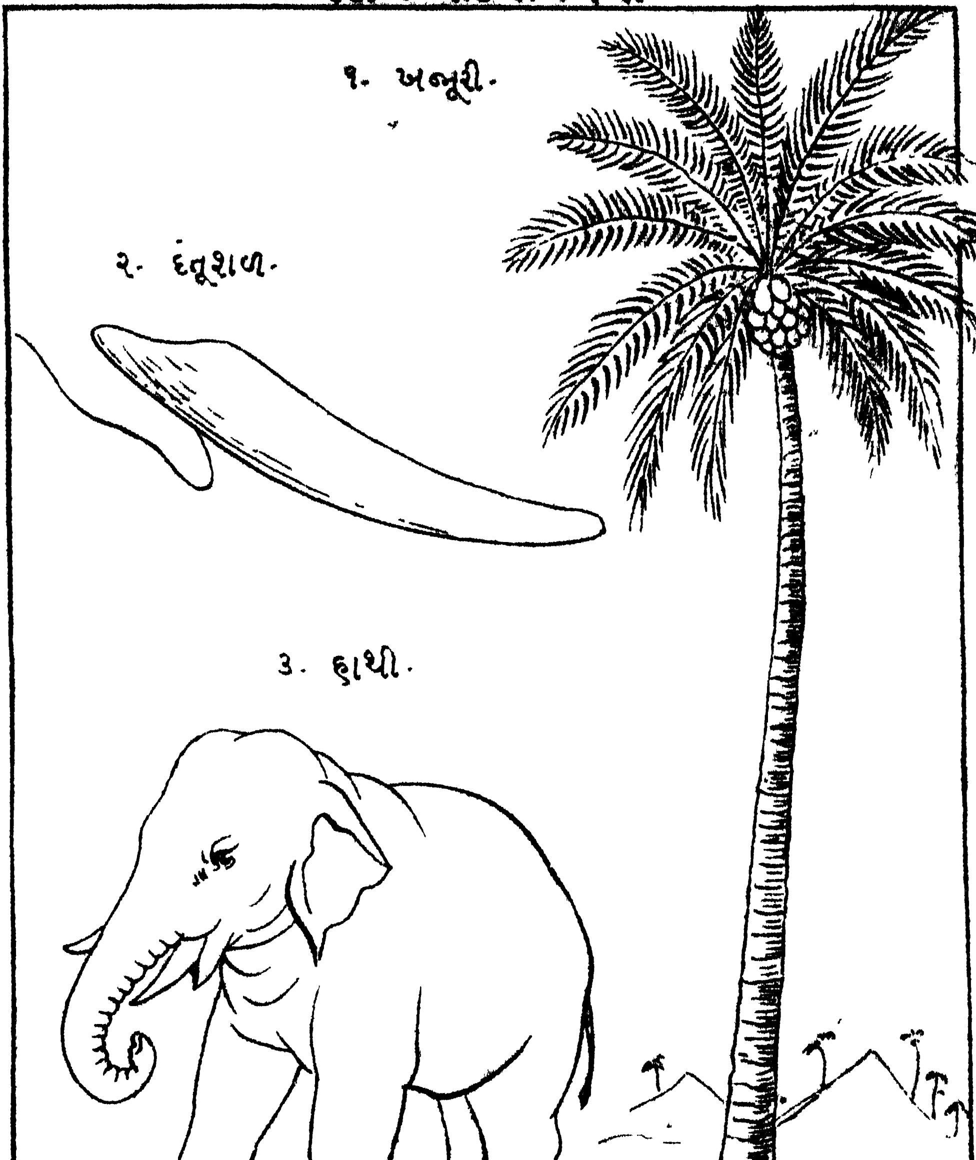

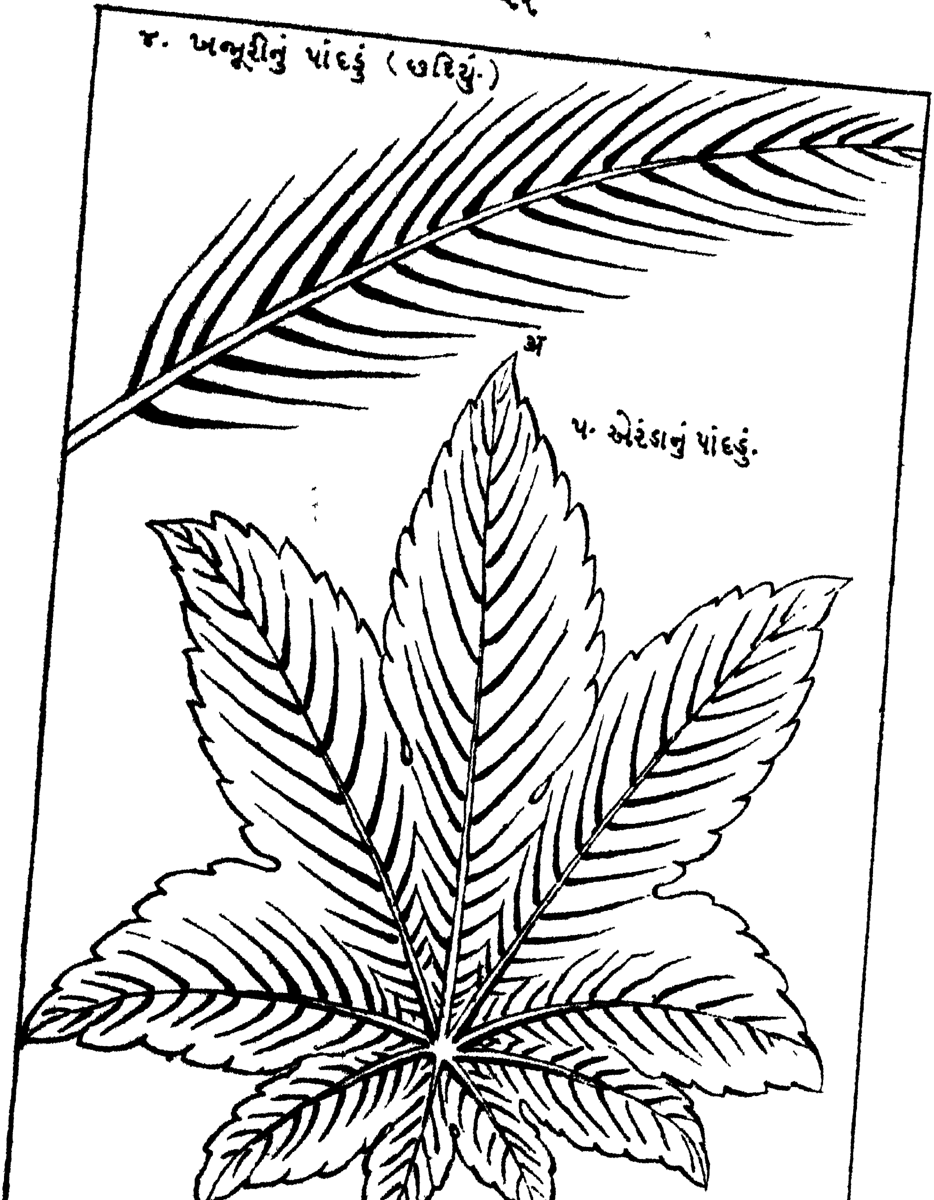
૨૦ તોપ (પાઠ ૧૦ મો.)

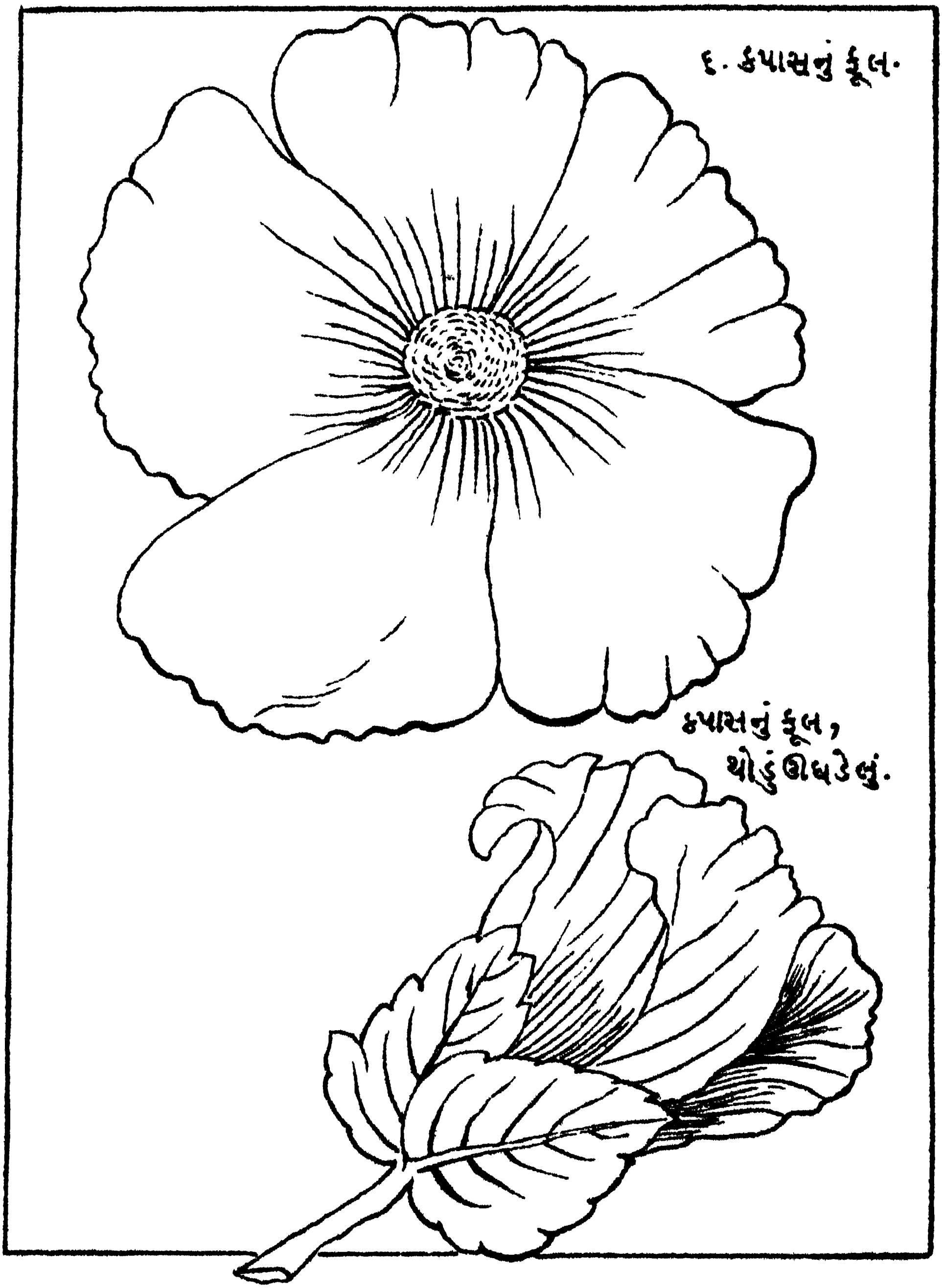

ધોરણ ૪ થું.

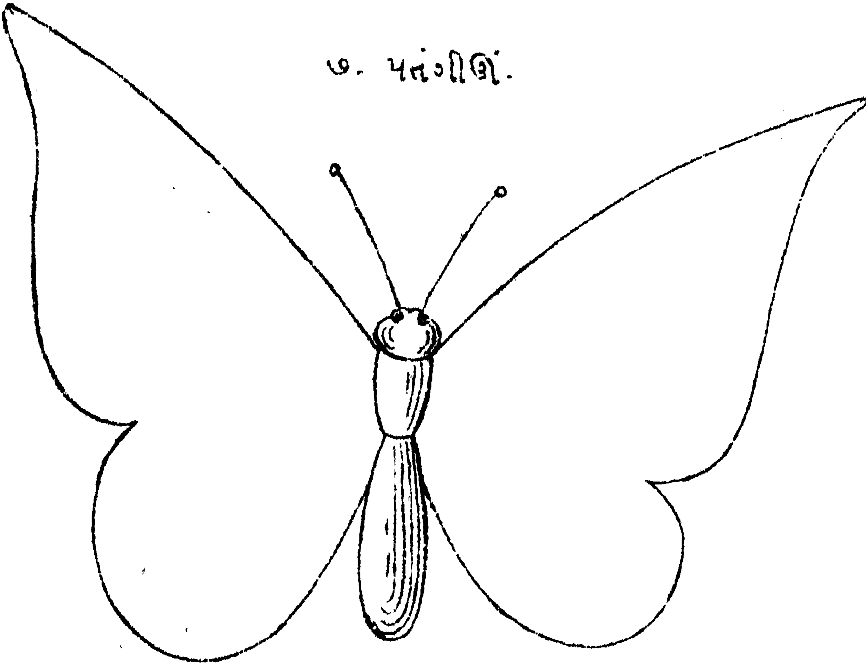
પદાર્થ પાઠનાં ચિત્રો.

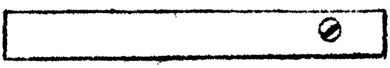

૪. ખજૂરીનું પાંદડું (છડિયું.)
અ
૫. એરંડાનું પાંદડું.
બ

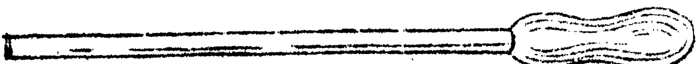

૬. કપાસનું ફૂલ.
કપાસનું ફૂલ,
થોડું ઊઘડેલું.

૭. પતંગીઉં.

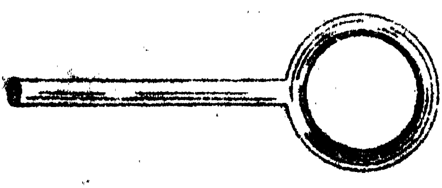

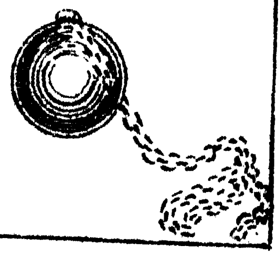
૮. કાણાવાળી લોઢાની પાટી તથા તે કાણામાં બંધ બેસતો ખીલો.

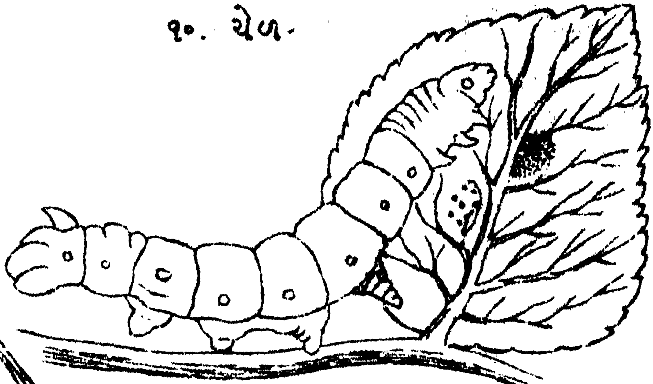

૯. લોઢાની કડી તથા તેમાં બંધ બેસતો લોઢાનો ગોળો.

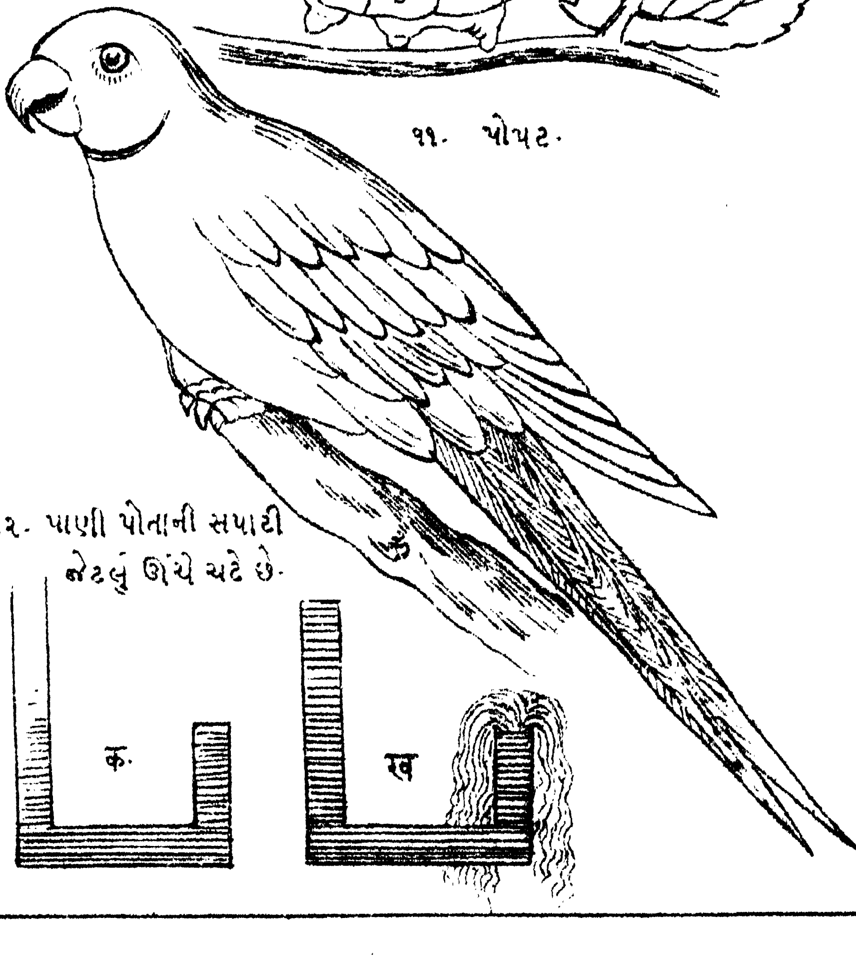

૧૦. ચેળ.

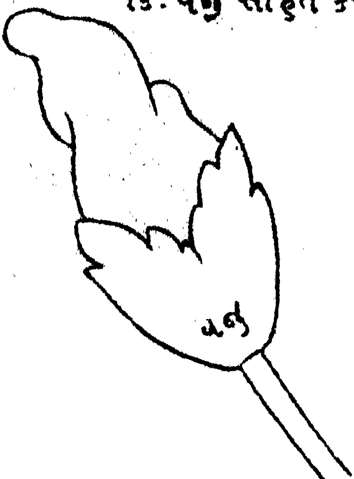

૧૧. પોપટ.

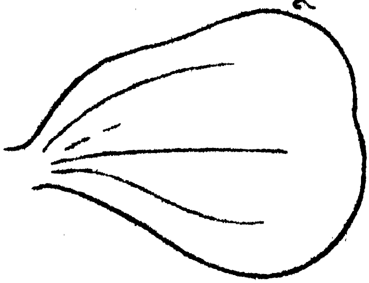
૧૨. પાણી પોતાની સપાટી જેટલું ઊંચે ચઢે છે.

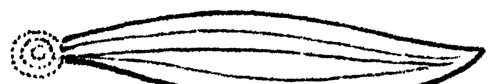
૧૩. વજ સહિત કળી.

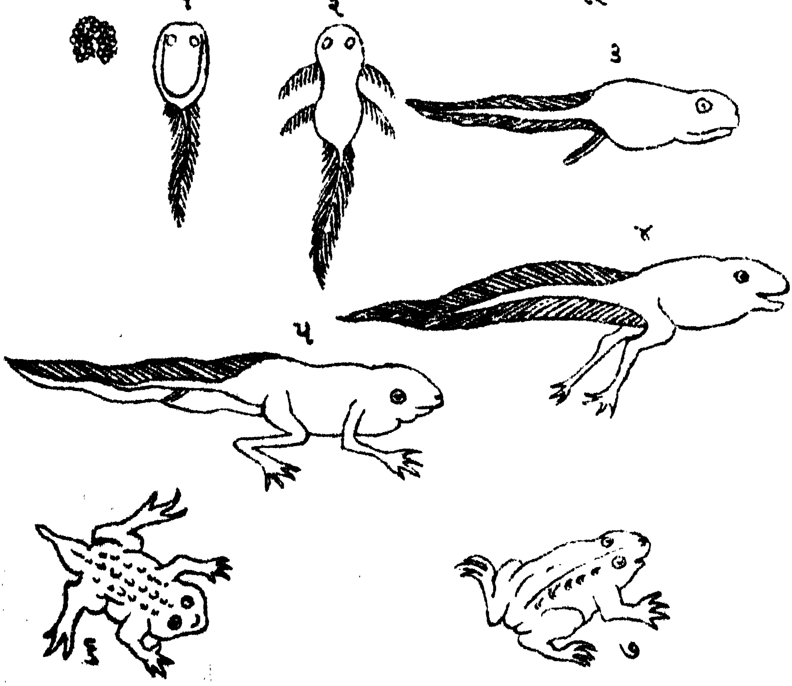
૧૪. ફૂલની પાંખડી.

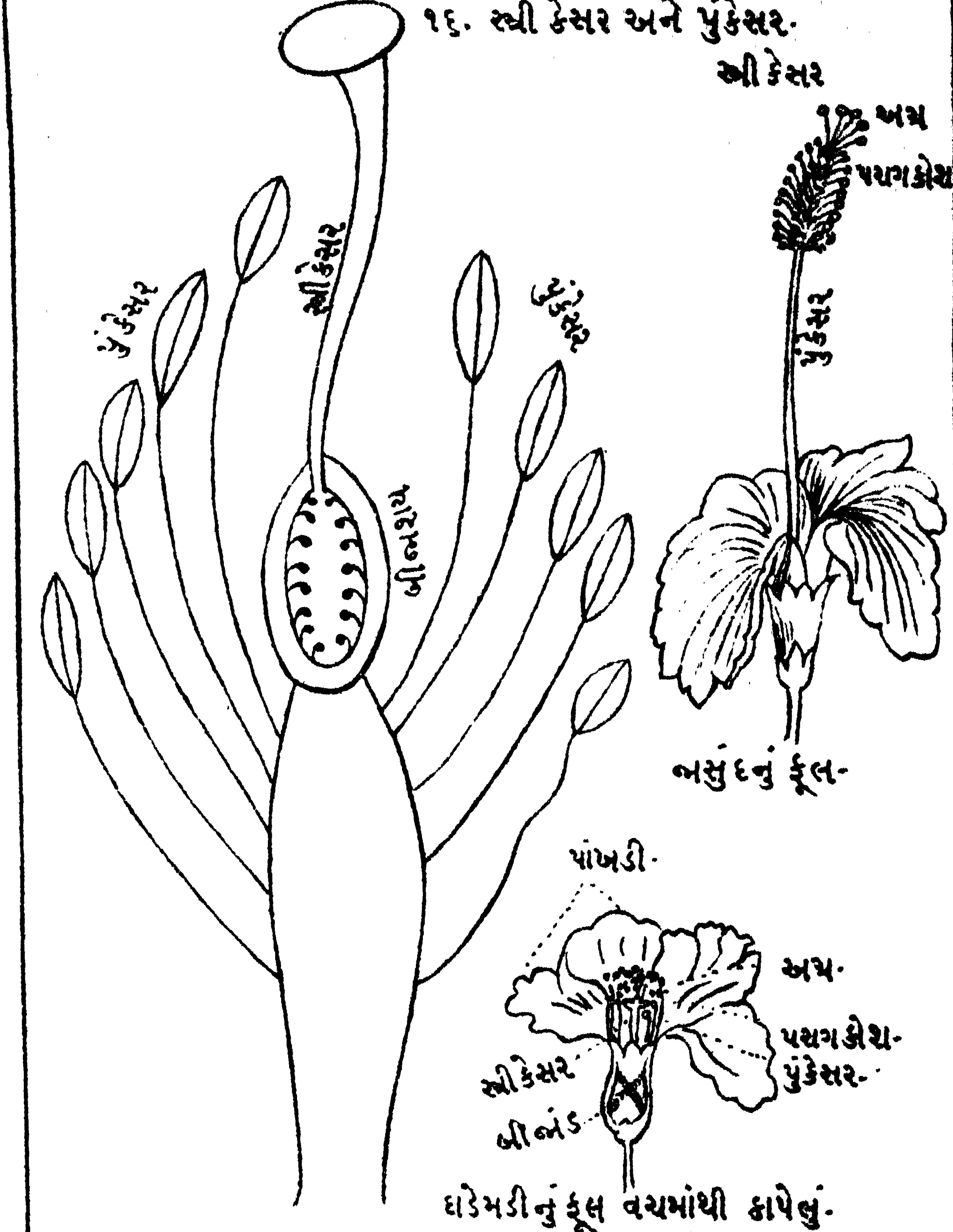

૧૪. ફૂલની પાંખડી.

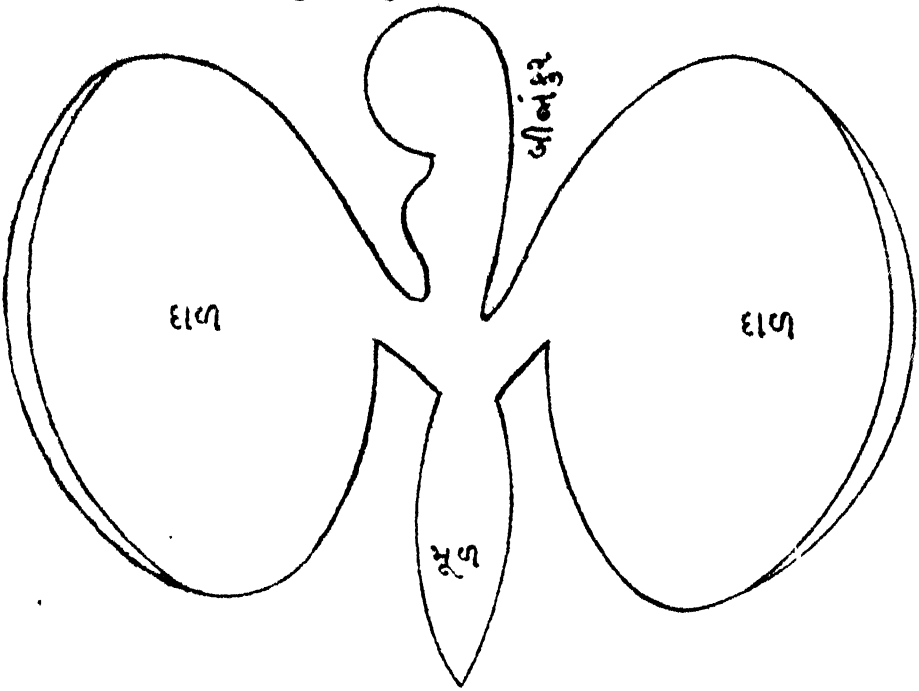
૧૫. ઈંડામાંથી નં. ૬ સુધી ટાડપોલનું ક્રમે ક્રમે રૂપાંતર અને અંતે નં. ૭ દેડકો.

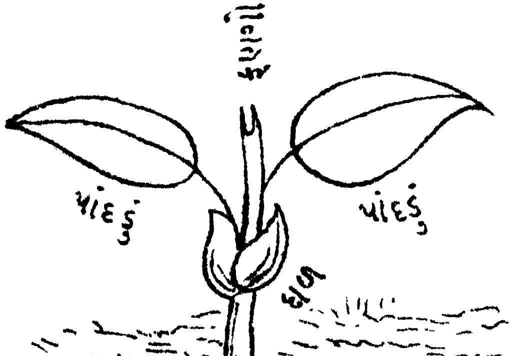

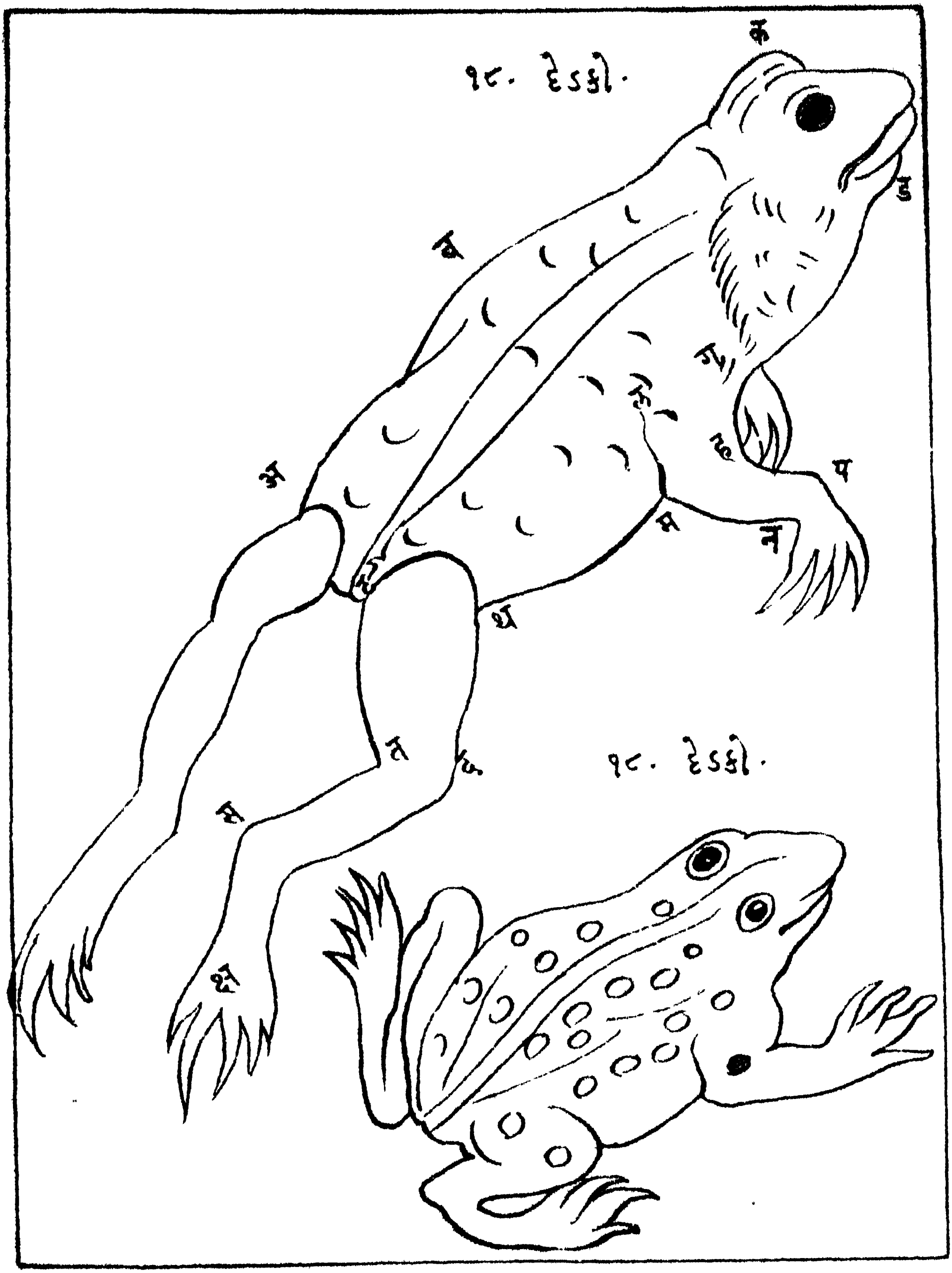

૧૬. સ્ત્રી કેસર અને પુંકેસર.

૧૭. ફળગો કે બીનું ઊગવું. (બહુ જ મોટા આકારમાં.)

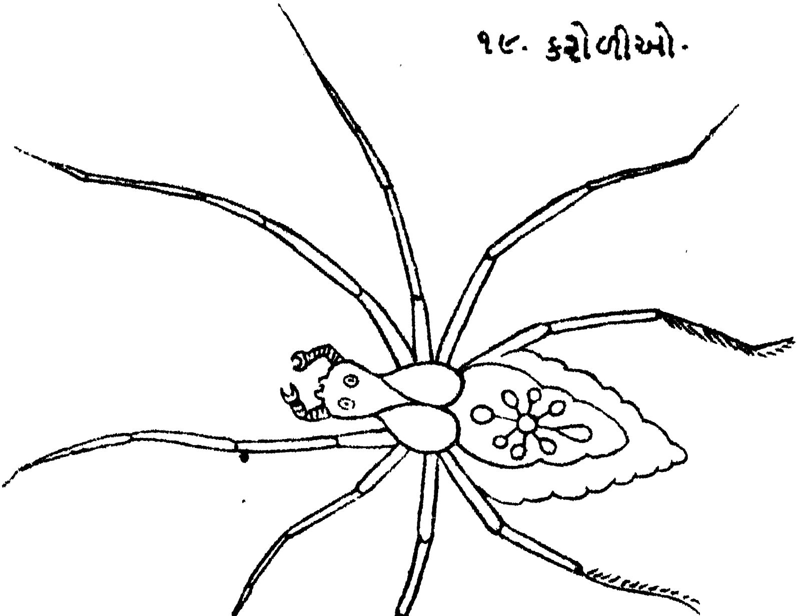

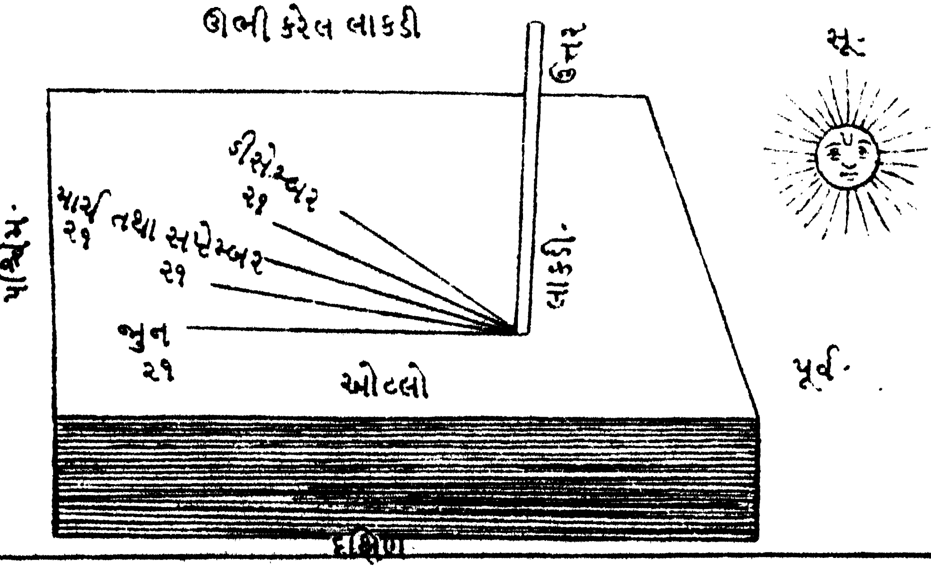
૧૮. દેડકો.

૧૮. દેડકો.

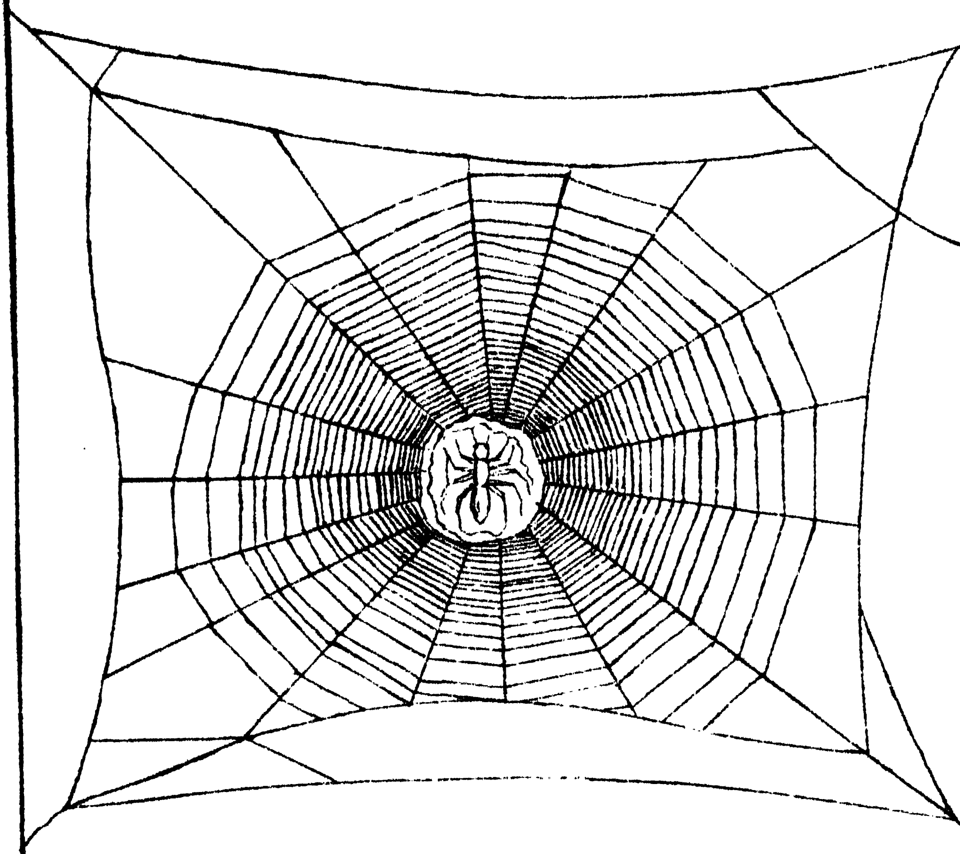

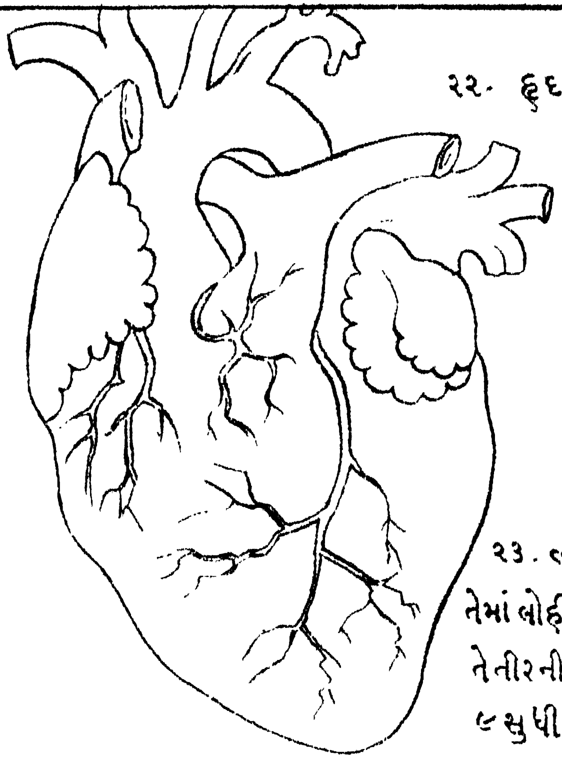
૧૯. કરોળીઓ.

૨૦. સૂર્યની ઉત્તર દક્ષિણગતિ બતાવવાને ઊભી કરેલ લાકડી

૨૧. કરોળીઆની જાળ.

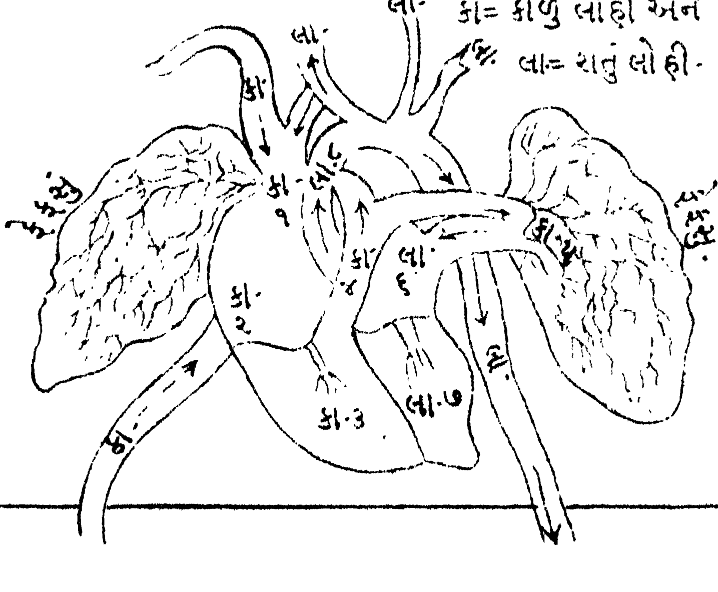

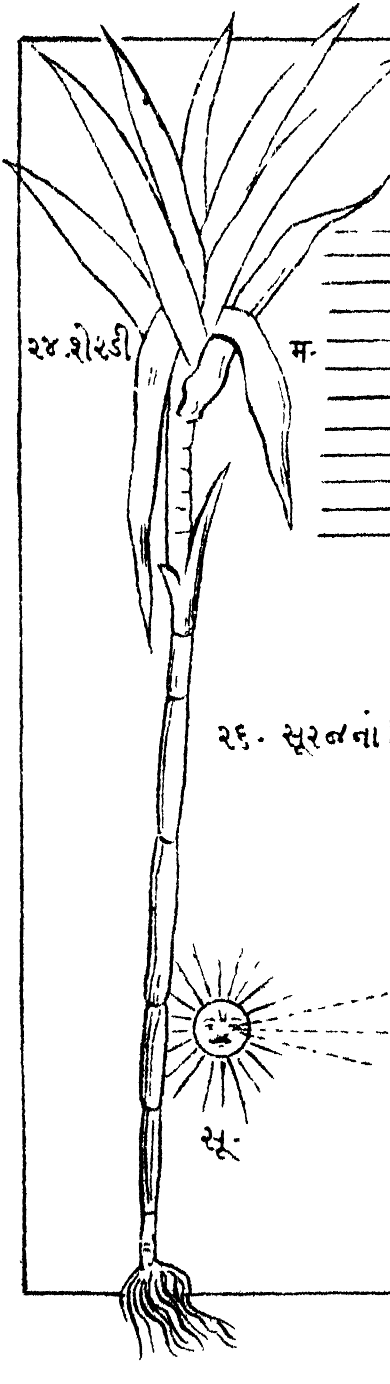

૨૨. હૃદય.

૨૩. હૃદય તથા ફેફસાંનું ચિત્ર. તેમાં લોહી કેવી રીતે જાઆવ કરે છે તે તીરની નિશાની તથા ૧-૨-૩ ઈ. ૯ સુધી આંકડા જોવાથી સમજાશે.

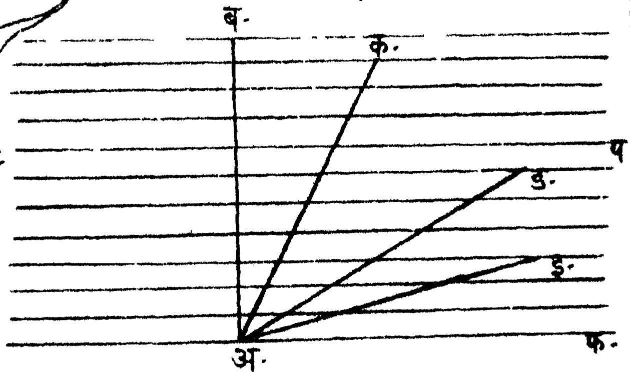
કા= કાળું લોહી અને
લા= રાતું લોહી.

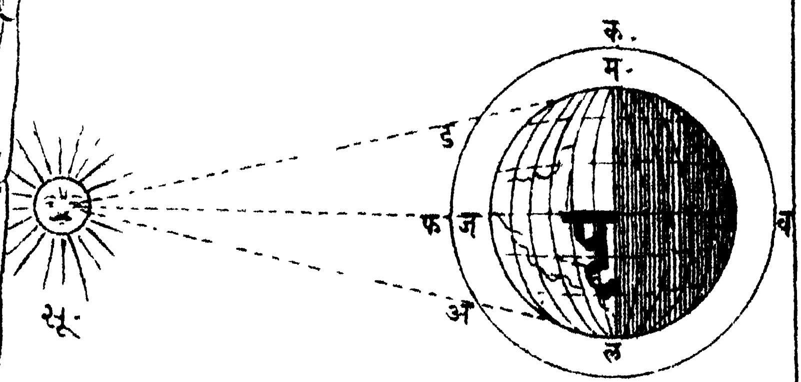

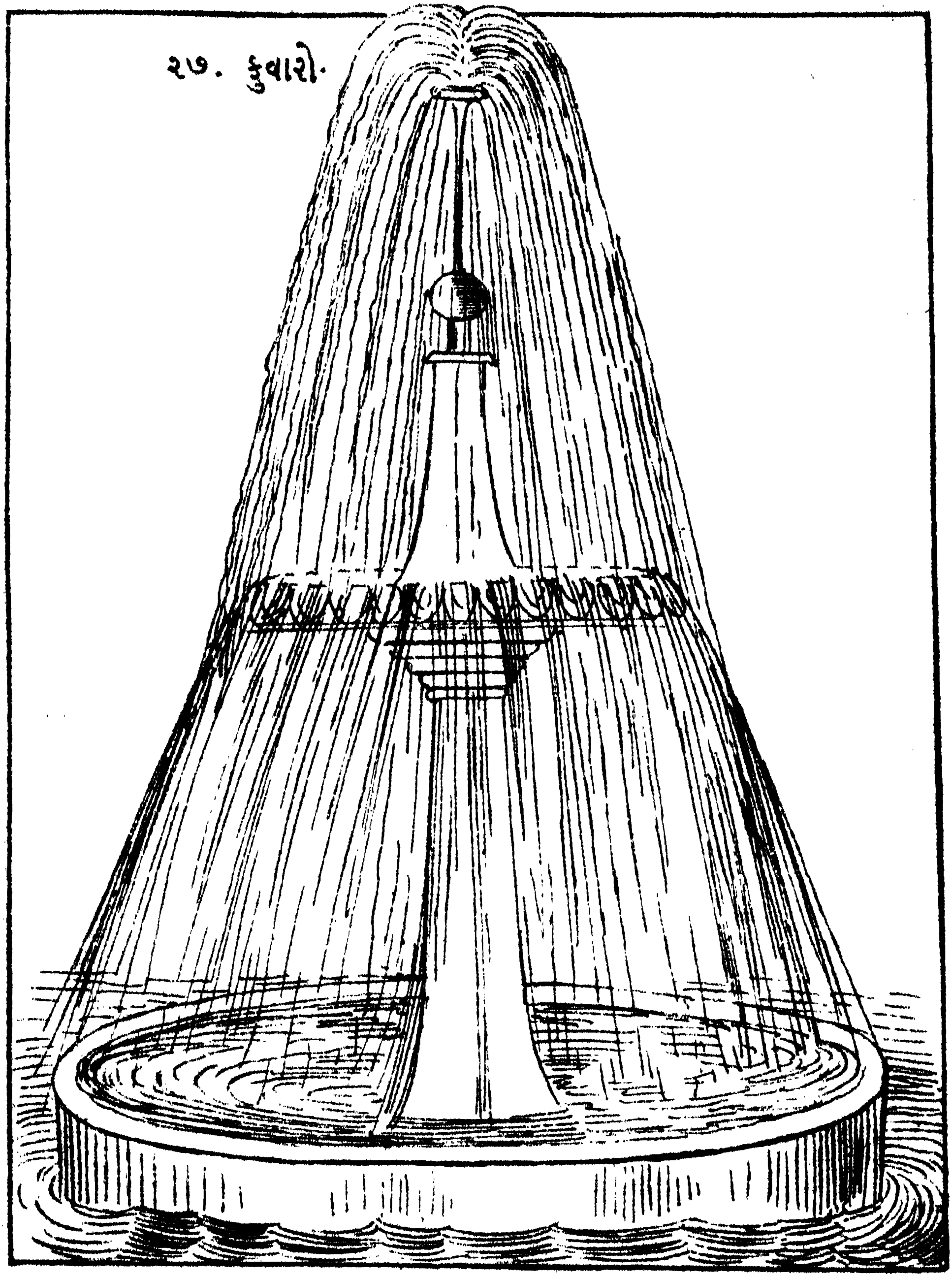
૨૪.શેરડી

૨૫. એક સરખી જગાઉપર સૂરજનાં કિરણ કેવી રીતે વધતાં ઓછાં પડે છે, તે બતાવનારૂં ચિત્ર.

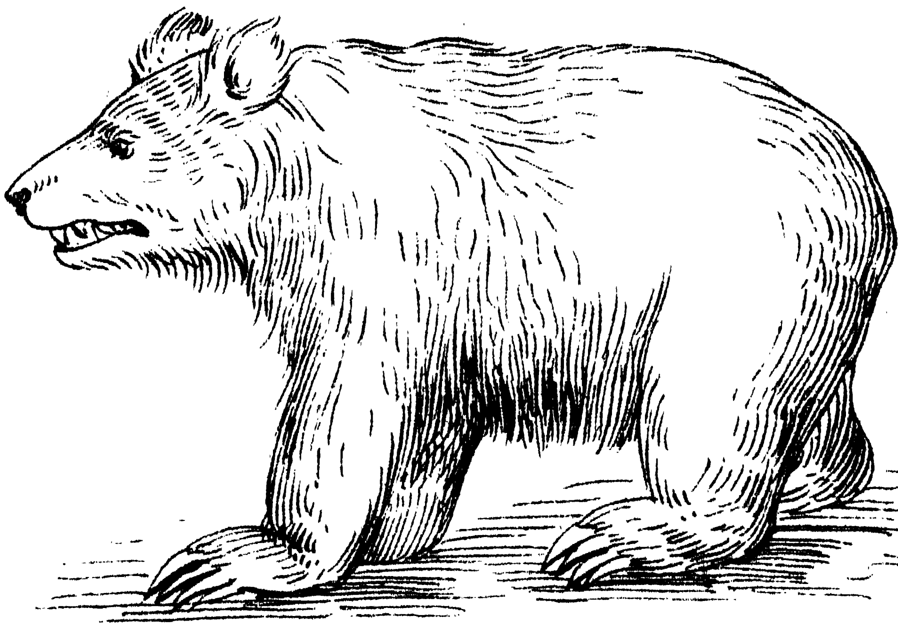
૨૬. સૂરજનાં કિરણ કેવી રીતે વધારે ઓછા વાતાવરણમાંથી પસાર થાય છે, તેનું ચિત્ર.

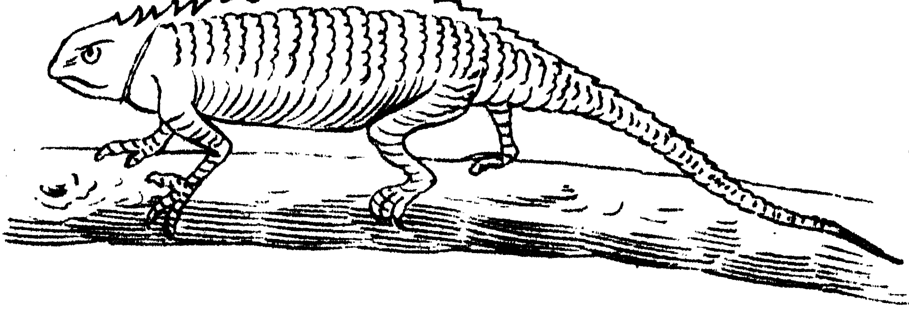

૨૭. ફુવારો.

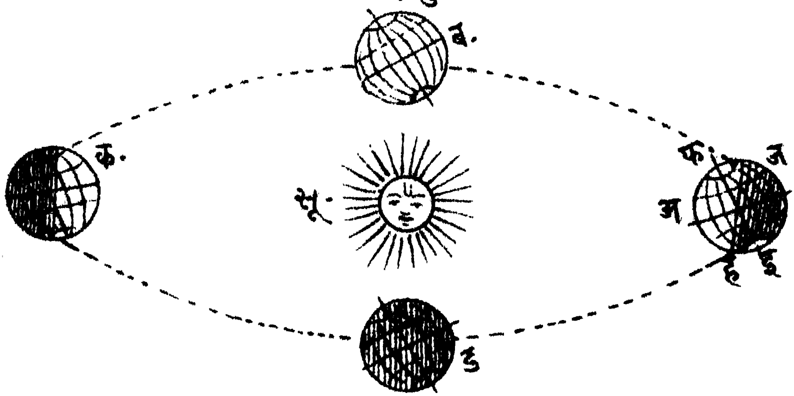
૨૮. રીંછ.

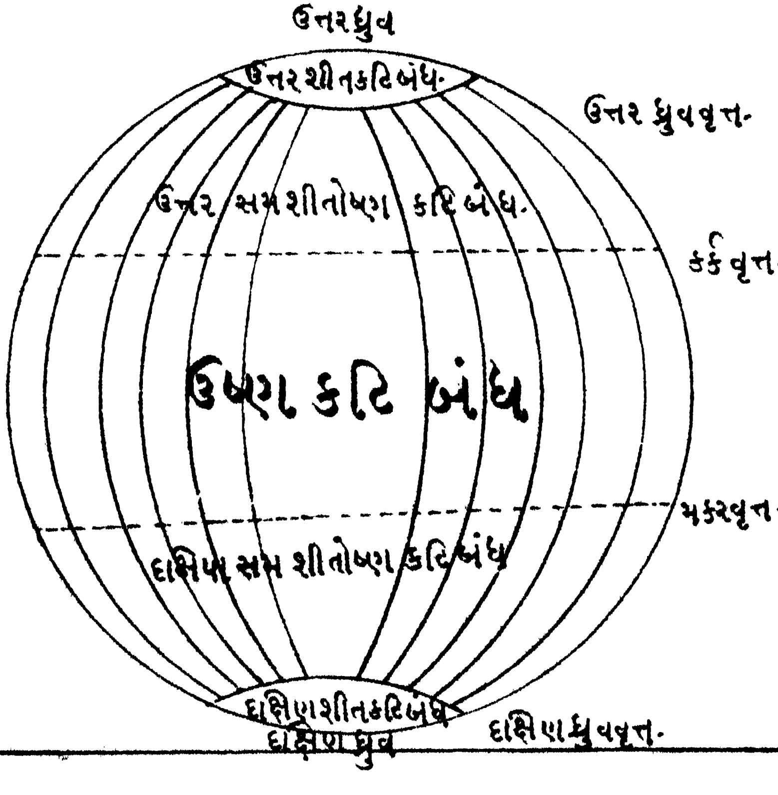
૨૯. કાકીંડો.

૩૦. ઋતુભેદ.

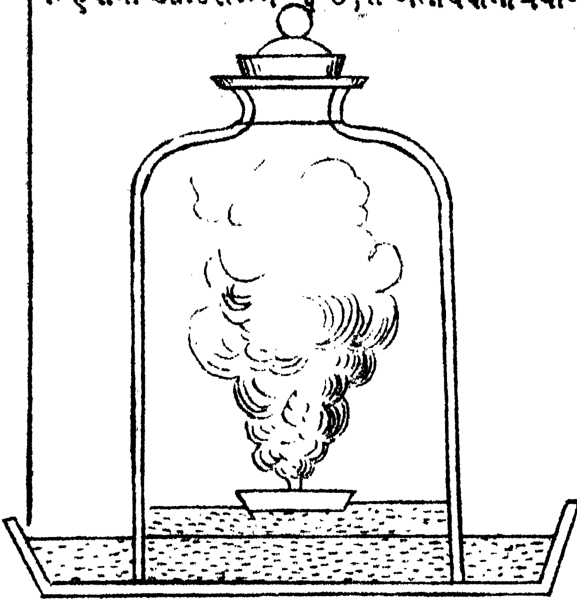
૩૧. કટિબંધ.

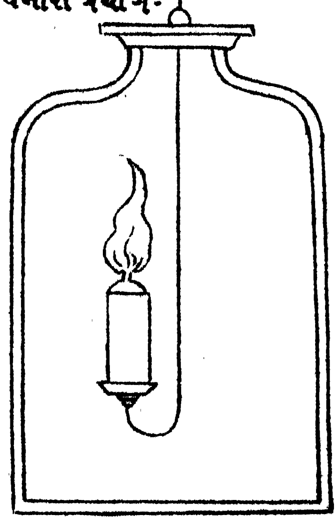
ધોરણ ૫ મું.

પદાર્થપાઠોનાં ચિત્રો.

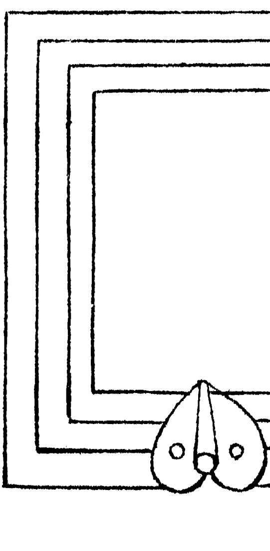
૧. હવામાં ઓક્સિજન છે, તે બતાવવાનો પ્રયોગ.

૨. કારબોનિક આસિડ ગ્યાસને લીધે બત્તી હોલવાઈ જાય છે, તે બતાવનારો પ્રયોગ.

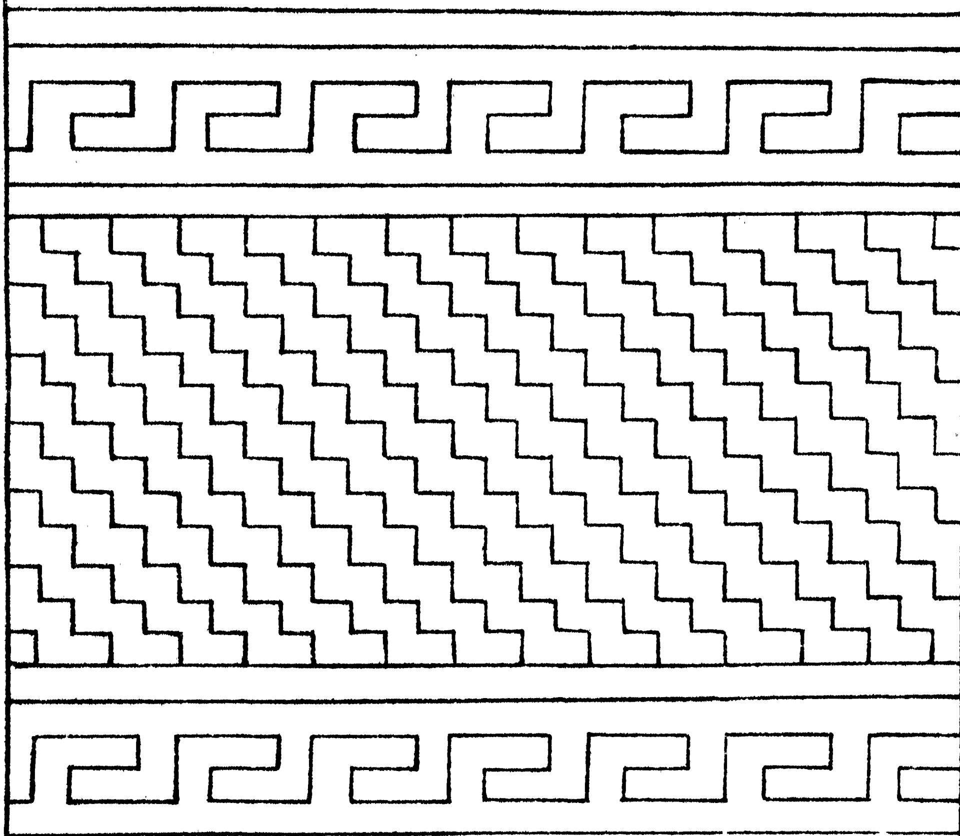
૩. હવનનો કુંડ. (પ્લેન.)

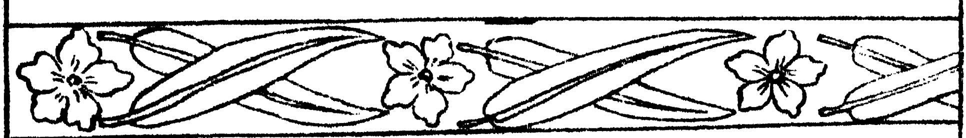
૪. હવનનો કુંડ. (રેખા યથા દર્શન.)

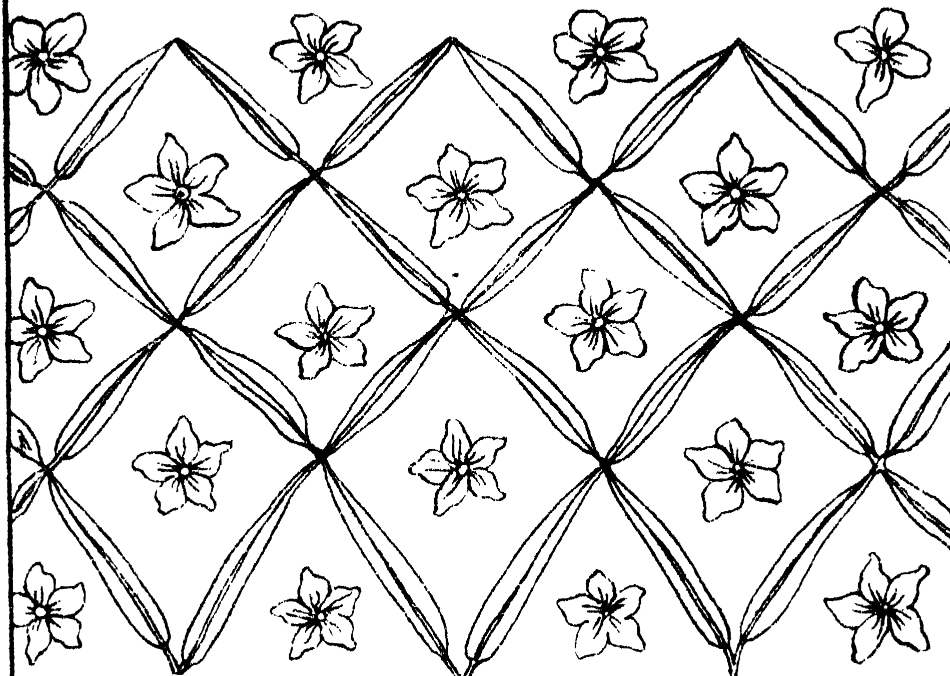
૫- ભૂમિતિના આકારોપરથી કોર અને તળની ભાત-

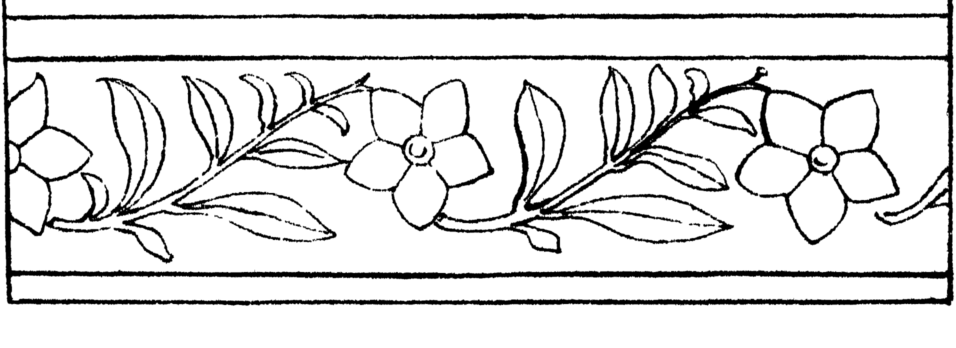
૬. કરેણનાં કુદરતી ફૂલ અને પાંદડાંપરથી કોરનું ચિત્ર.

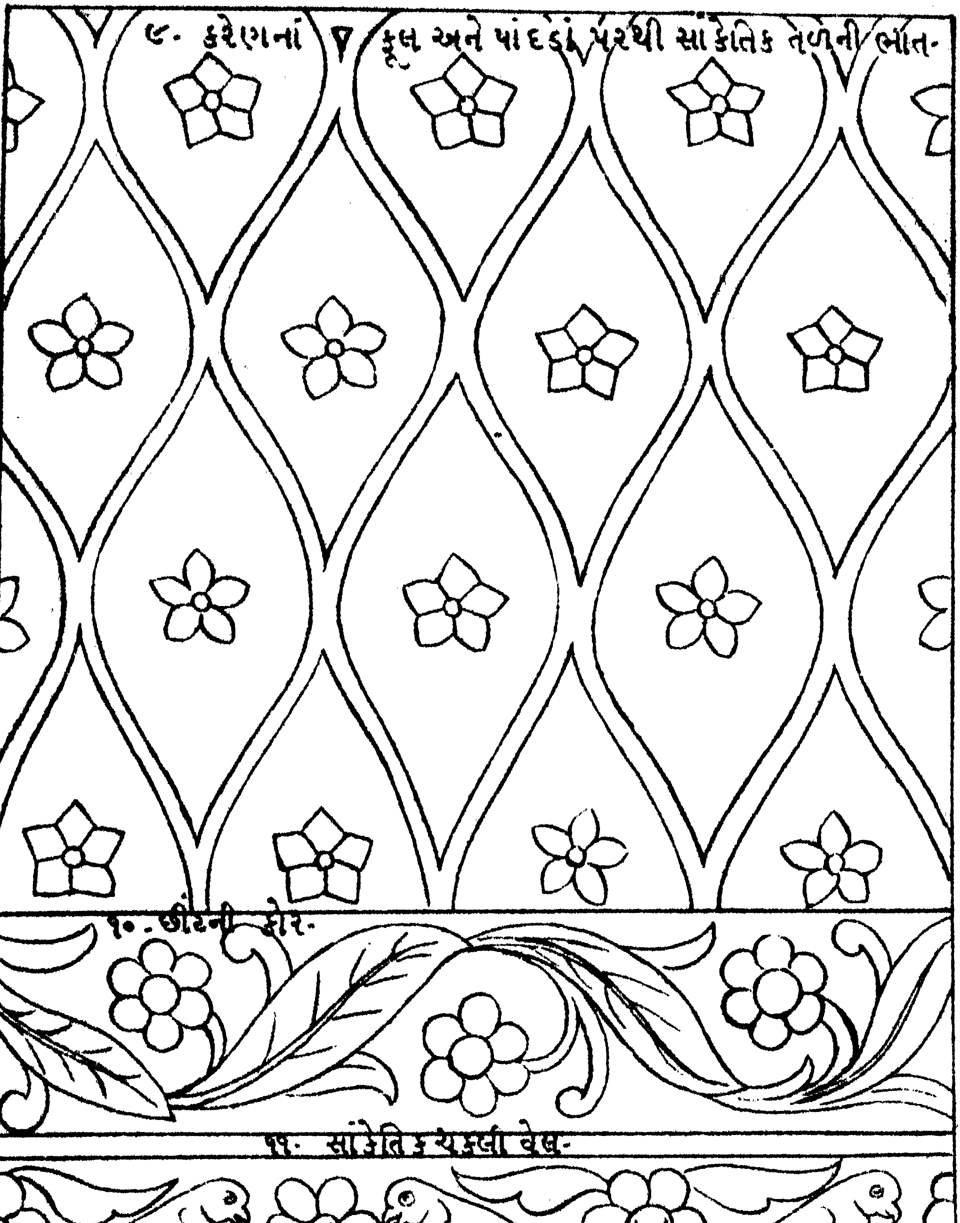

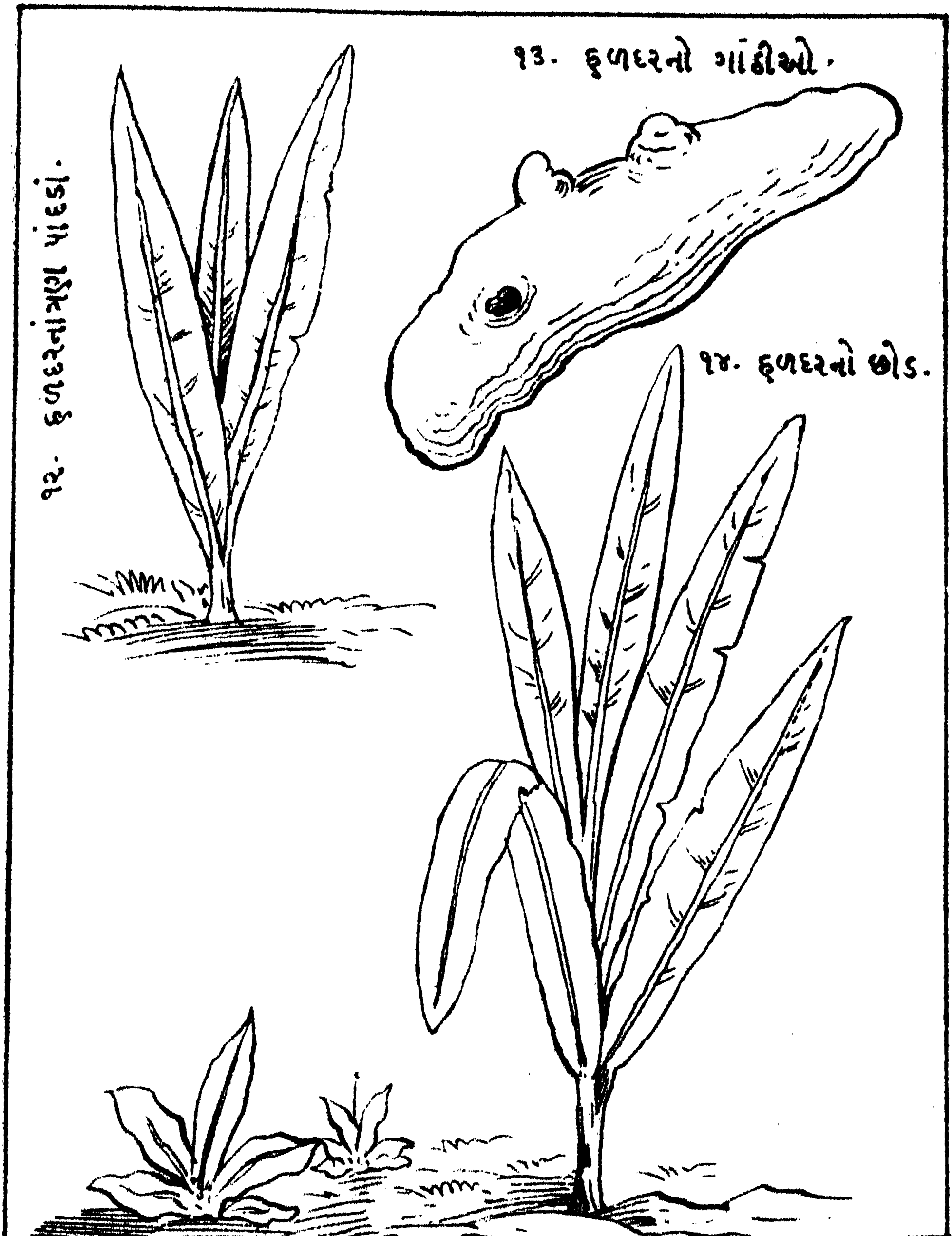
૭. કરેણનાં કુદરતી ફૂલ અને પાંદડાંપરથી તળની ભાત.

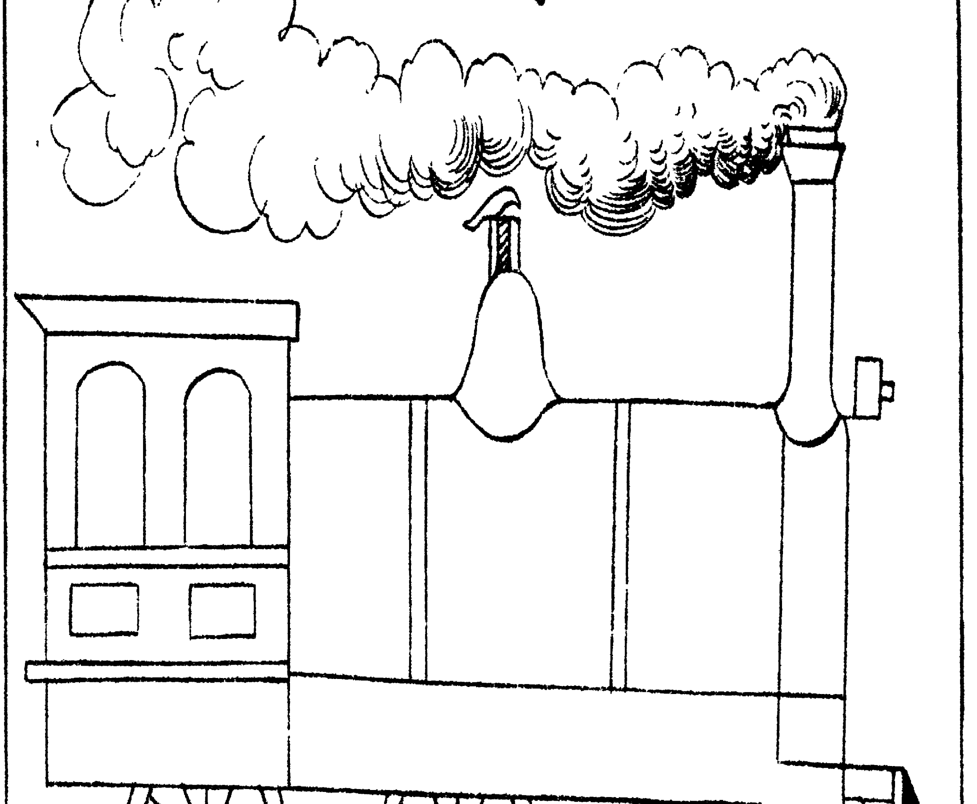
૮. કરેણનાં ફૂલ અને પાંદડાંપરથી સાંકેતિક કોર.

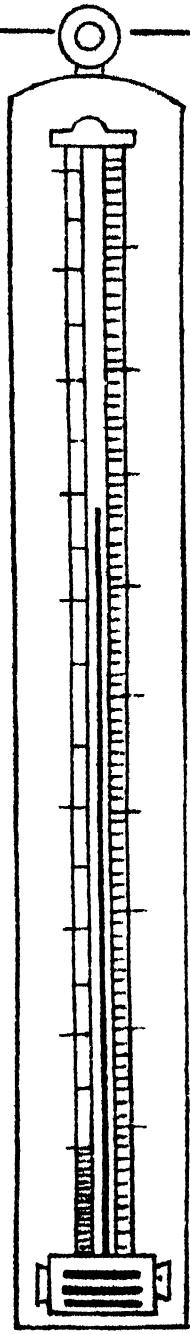

૯. કરેણનાં ફૂલ અને પાંદડાં પરથી સાંકેતિક તેળની ભાત.
૧૦. છીંટની કોર.
૧૧. સાંકેતિક ચકલી વેલ.

૧૨. ફળદરનાં નાનાં પાંદડાં.
૧૩. ફળદરનો ગાંઠીઓ.
૧૪. ફળદરનો છોડ.

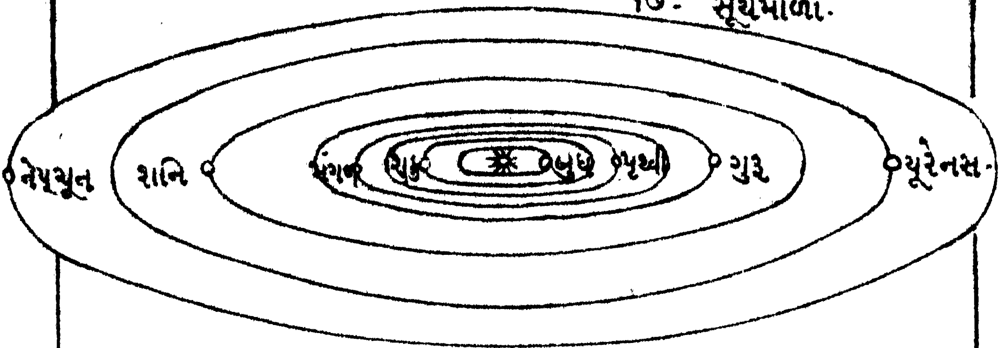
૧૫. આગગાડીનું એન્જીન.

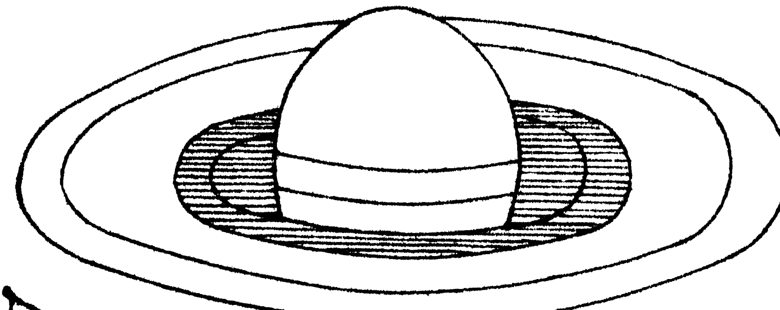
૧૬. થરમામીટર. (ઉષ્ણતા માપક યંત્ર.)

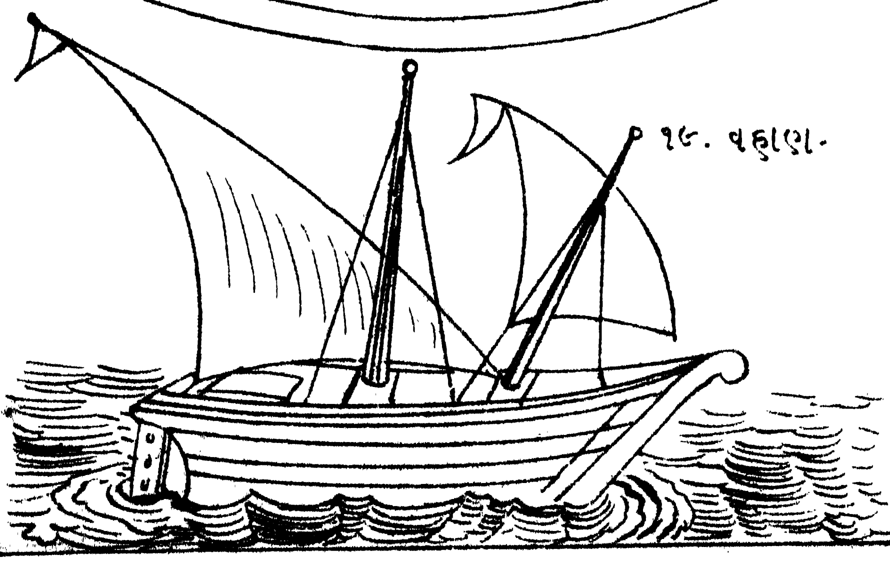

૧૭. સૂર્યમાળા.

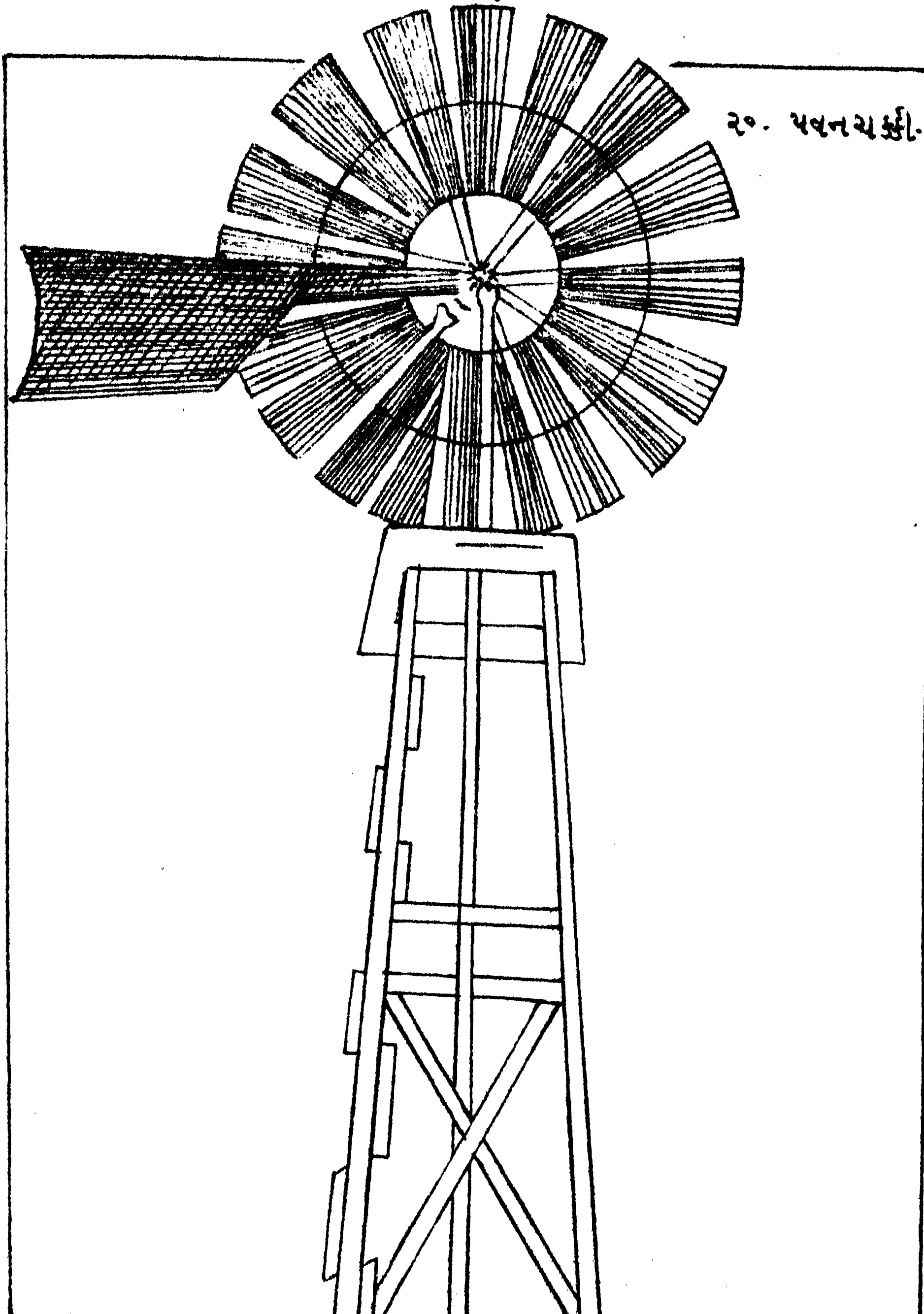

૧૮. શનિ (ગ્રહ.)

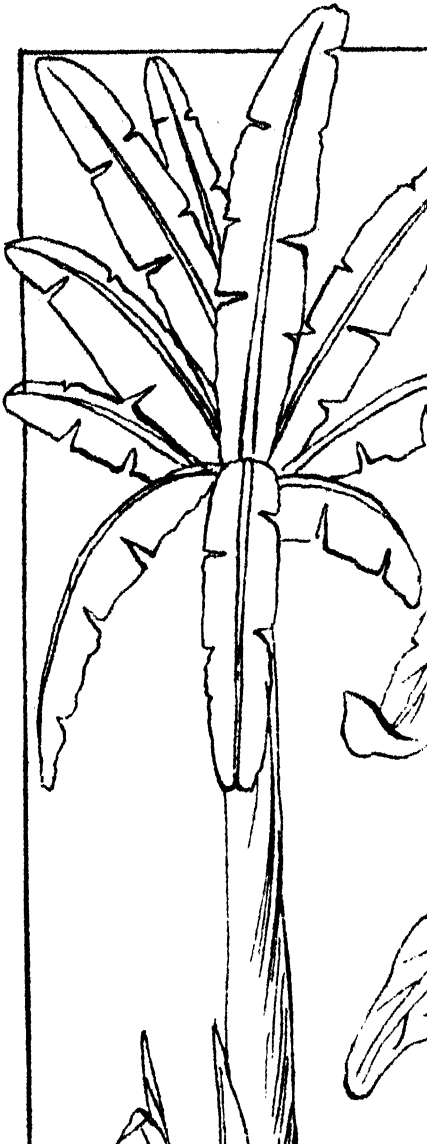

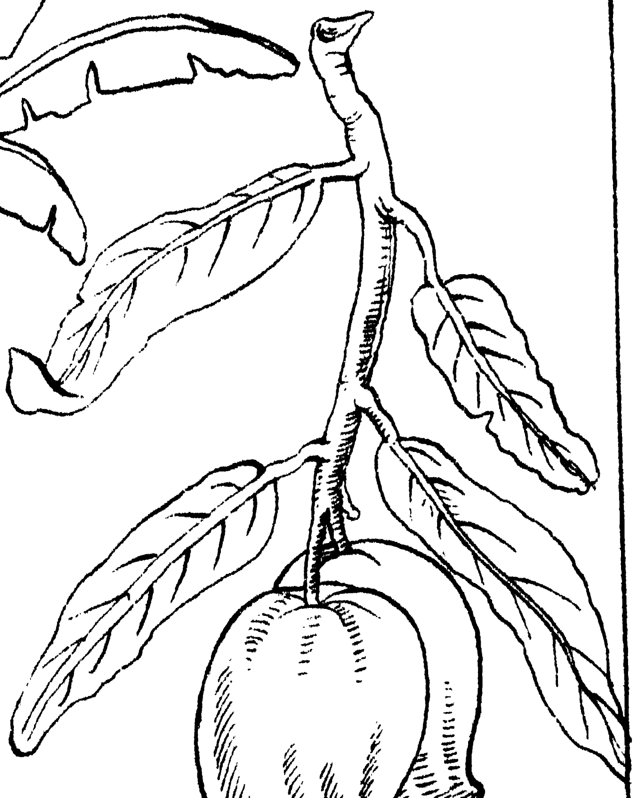
૧૯. વહાણ.

૨૦. પવનચક્કી.

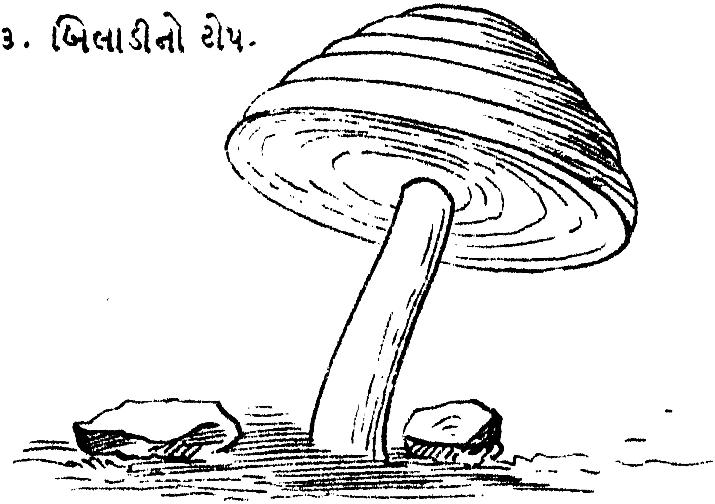

૨૧. કેળ.

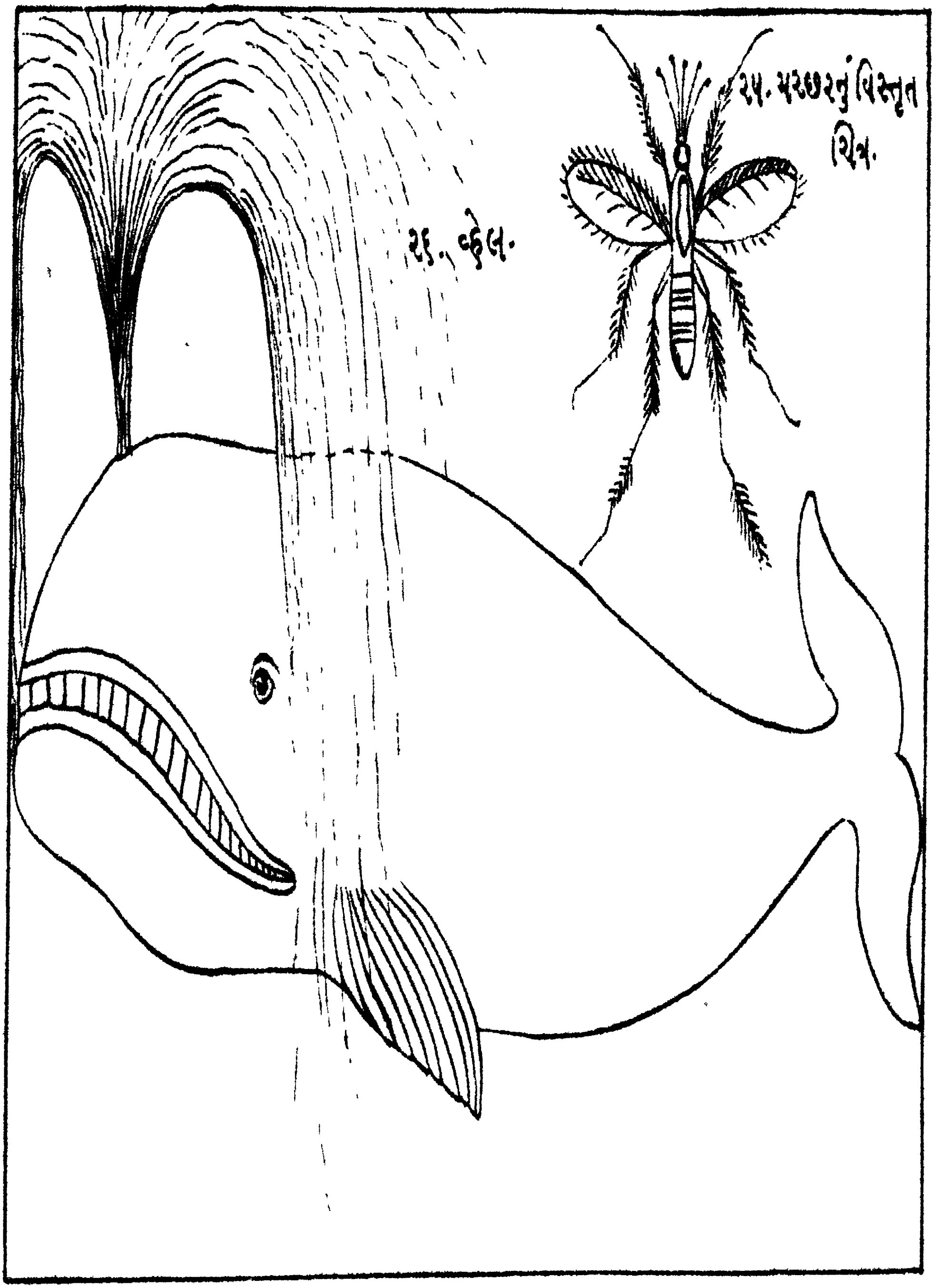
૨૨. કેરી અને પાંદડાં સાથેની ડાંખળી.

૨૩. બિલાડીનો ટોપ.

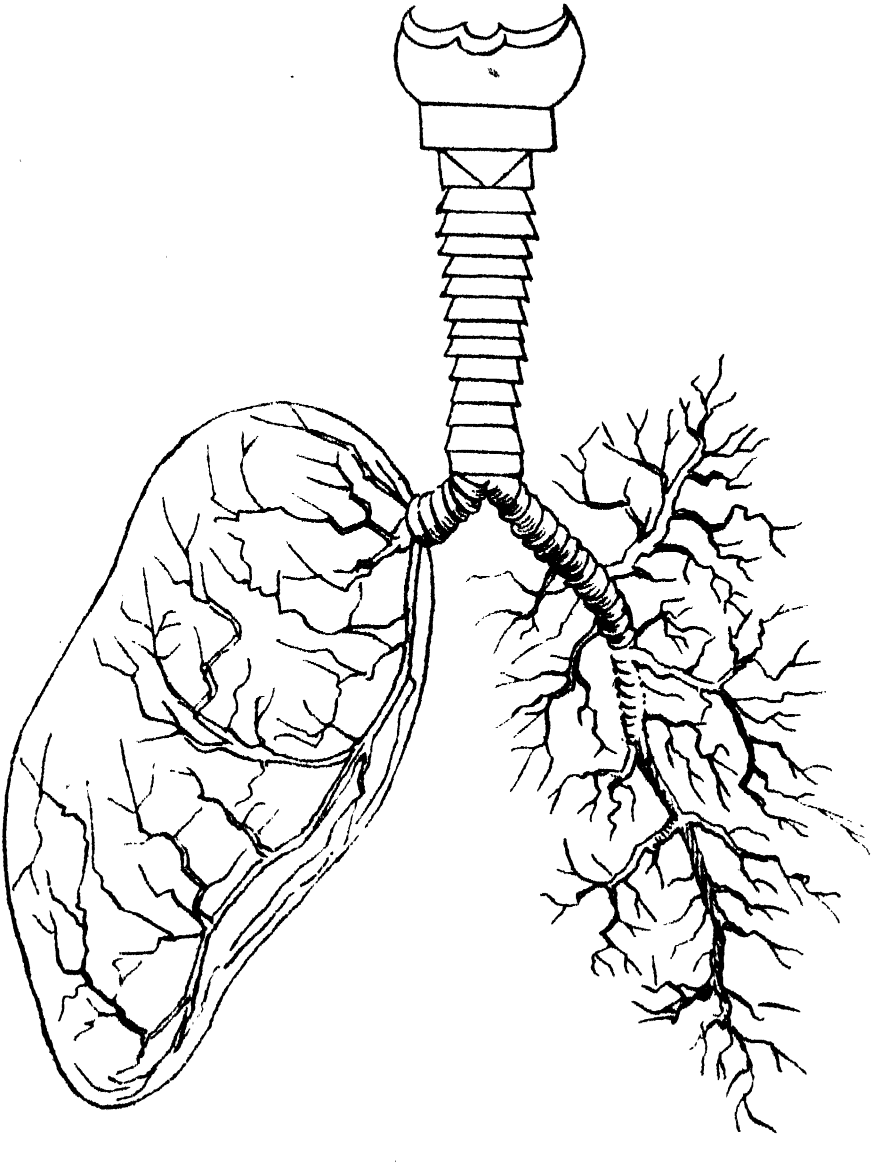
૨૪. વાંદરૂં.

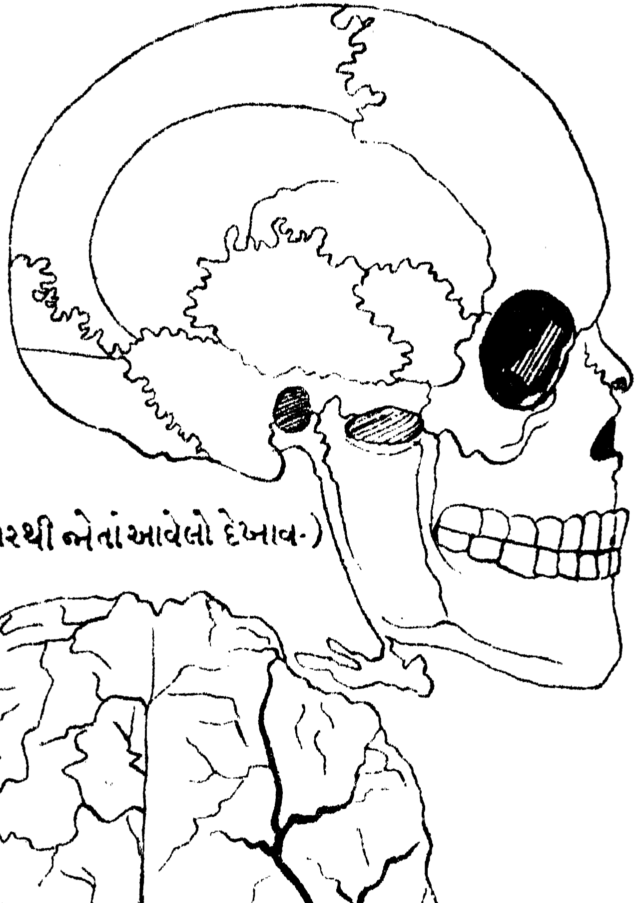

૨૬. વ્હેલ.
૨૫. મચ્છરનું વિસ્તૃત ચિત્ર.

૨૭ ફેફસાં.

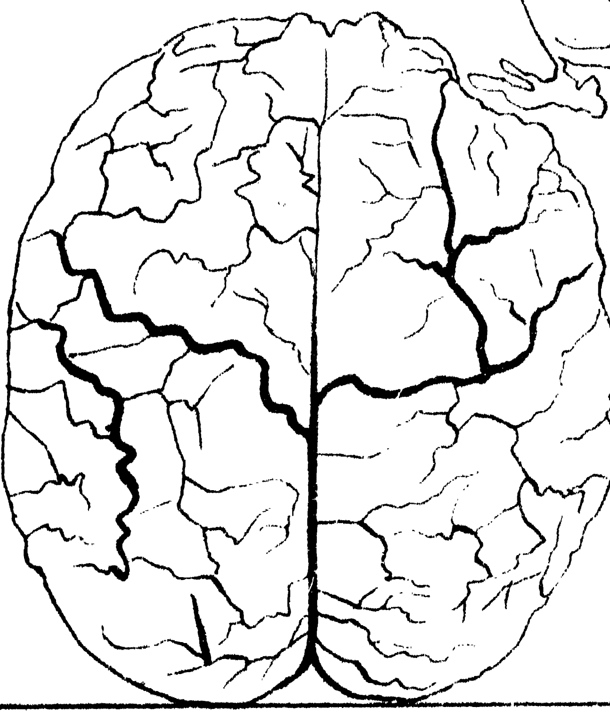
(ડાબી બાજુએ બહારનો અને જમણી બાજુએ અંદરનો દેખાવ.)

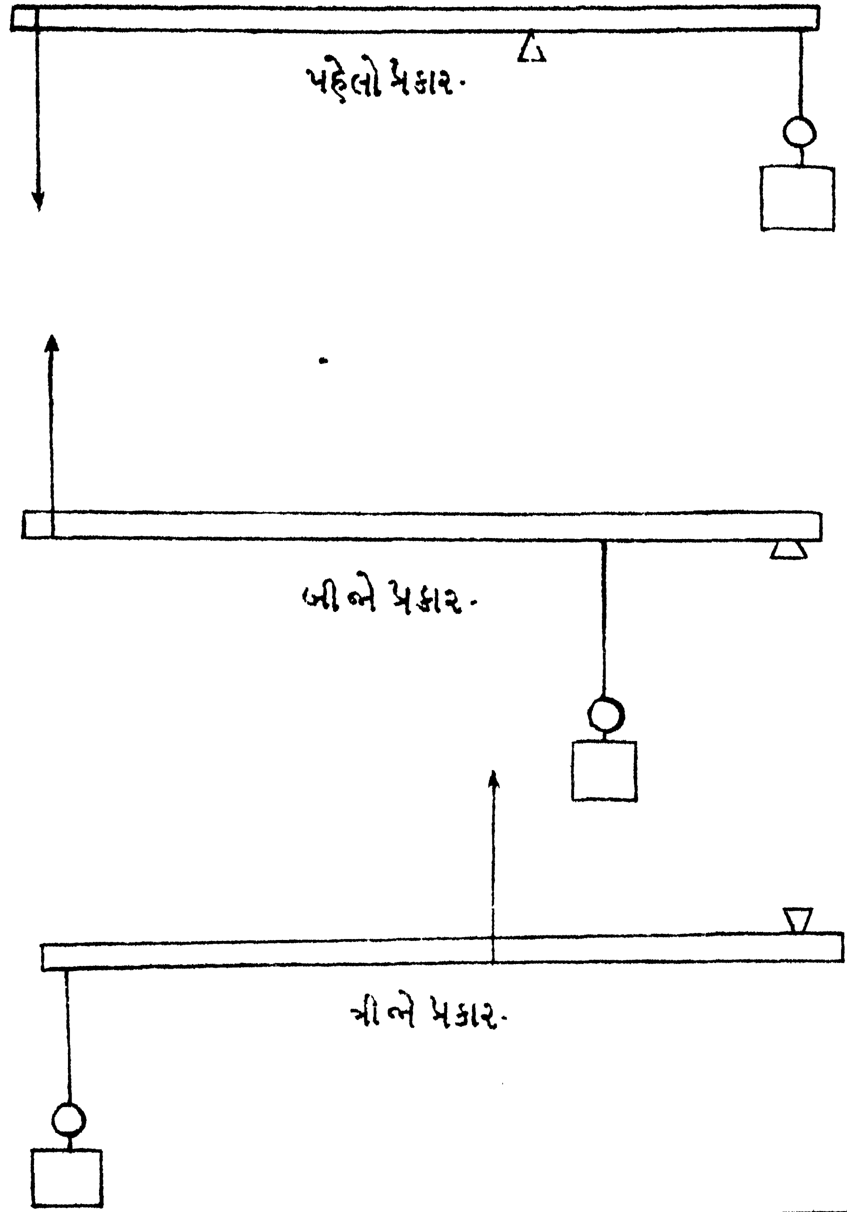

૨૮. ચામડી અને માંસ વગરના ચહેરા સહિત ખોપરી.
(બાજુનો દેખાવ.)

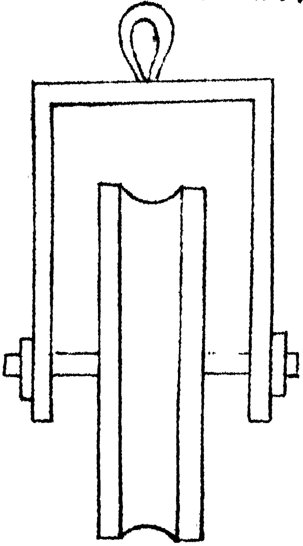
૨૯. મગજ. (ઉપરથી જોતાં આવેલો દેખાવ.)

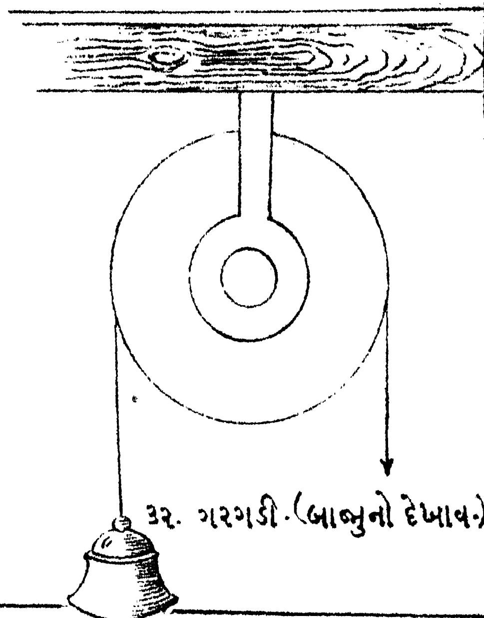

૩૦. ઉચ્ચાલન.

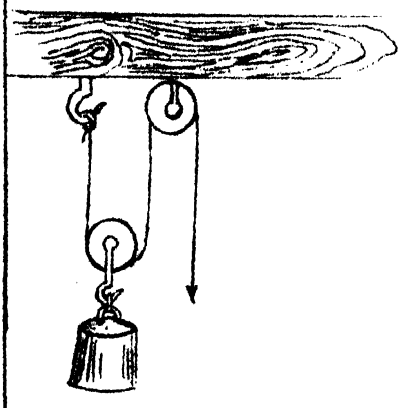
૩૧. ગરગડી. (સામેનો દેખાવ.)

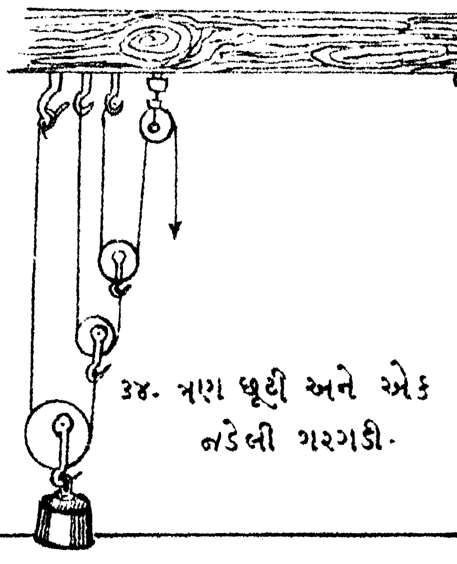

૩૨. ગરગડી. (બાજુનો દેખાવ.)

૩૩. એક છૂટી અને એક જડેલી ગરગડી.

૩૪. ત્રણ છૂટી અને એક જડેલી ગરગડી.

જાહેર ખબર.

૧. સચિત્ર કિન્ડરગાર્ટન પદ્ધતિ, ભાગ ૨ લો, આવૃત્તિ બીજી, રૂા ૦-૮-૦.બાળ વર્ગ અને પહેલા ધોરણનાં નાજુક બાળકોને કિન્ડરગાર્ટનથી શિક્ષણ આપવાને માટે આ ગ્રંથ રચાવમાં આવ્યો છે.તે શાળાઓને માટે એટલો બધો ઉપયોગી છે કે નામદાર મુંબઈ અને ગાયકવાડ સરકારે અનુક્રમે પોતાના અં. નં ૧૦૮૮૮ તા. ૧૪-૨-૦૬ અને જા. નં. ૬૬૪૩ તા. ૯-૬-૦૫ થી બધી સ્કૂલોની લાયબ્રરીમાં રાખવાને માટે સ્કૂલ લાયબ્રરીના પુસ્તક તરીકે મંજુર કર્યો છે. વળી કાઠિ. એજન્સીના મહે. નાજ્યુ. ઓફીસર સાહેબે પોતાના.અં.નં. ૩૪૧ તા. ૩-૬-૦૫થી તે સ્કૂલ લાયબ્રરીમાં રાખવા અને ઇનામ તરીકે આપવા એ બંને રીતે મંજુર કર્યો છે.તેમાં રૂસો,પેસ્ટેલોટ્સી અને ફ્રેબલના સિદ્ધાંતોનું દિગ્દર્શન કરાવી ત્રણે બક્ષિસોમાંની દરેકને લગતાં ખેલો, ગીતો, વાર્તાઓ અને ઉદ્યોગો એટલા વિસ્તારથી આપ્યાં છે કે, જે કિન્ડરગાર્ટન ન શીખ્યો હોય, તે પણ વાંચી વાંચીને સહેલથી સમજી શકે છે. ગુજરાતી ભાષામાં કિન્ડરગાર્ટન ઉપરનો આવો ઉત્તમ અને સરળ ગ્રંથ આ પહેલો જ છે; તેથી તે દરેક શિક્ષકને પોતાની ખાનગી લાયબ્રરીમાં રાખી મનન કરવા યોગ્ય છે. જ્ઞાન, જીંદગી અને સૌંદર્યના બધા આકારો સમજવાને ૧૭૫ ચિત્રો આપેલાં છે.

૨. વાક્ય પૃથક્કરણ અને સંકલન, રૂા. ૦-૬-૦.

નવાં ધોરણો પ્રમાણે વાક્ય પૃથક્કૃતિના વિષયનો આરંભ ગુજરાતી ત્રીજા ધોરણથી થાય છે. પુષ્કળ ઉદાહરણ વગર આ વિષય સમજવો કઠિન છે; માટે નવી વાચન માળામાંથી વાક્યો લઇ આ વિષય ધોરણ વાર સ્ફુટ કર્યો છે. દરેક ધોરણમાં આ વિષય કેવી રીતે અને કેટલો ચલાવવો તે સઘળું સ્પષ્ટ કર્યું છે, એટલું જ નહિ પણ વર્નાક્યુલર ફાઇનલ, પ્રવેશક અને મેટ્રિક્યુલેશનના ઉમેદવારો અને ટ્રેનિંગ કાલેજોના સ્કોલરોને આ પુસ્તક વગર ચાલે તેમ નથી. અંગ્રેજીની પેઠે આ વિષય પરના ગ્રંથો ગુજ- રાતીમાં છે જ નહિ, તેથી સાધન રહિત મહેતાજીઓને આ નવો વિષય ધોરણ પ્રમાણે ચલાવવામાં જે દુઃસાધ્યતા વેઠવી પડતી, તે આ પુસ્તક વાંચવાથી વેઠવી નહિ પડે, એવા ઉદ્દેશથી તે બહાર પાડવામાં આવ્યું છે; અને આ વિષય ચલાવવામાં આજ સુધી જે સંદિગ્ધતા કે મતફેર પડતો તે આથી દૂર થશે, એવી આશા છે. વાક્ય પૃથક્કરણના સ્વતંત્ર ગ્રંથો અંગ્રેજીમાં છે અને ક્લાસમાં વાંચવામાં આવે છે, તેવી જ ગરજ આ પુસ્તક ગુજ- રાતીમાં સારે એમ વિચારી તેની રચના કરી છે.

૩. ભૂગોળ તથા ખગોળનો ઉપયોગ કરવાની રીતિનો ગ્રંથ, આવૃત્તિ ૩ જી, રૂ. ૦-૩-૦. અમદાવાદની ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીની પરવાનગી લઇ, સુધારો વધારો કરી આ ગ્રંથ છપાવવામાં આવ્યો છે. તે ટ્રેનિંગ કાલેજોમાં ટેક્સ્ટ બુક તરીકે ચાલતો. ગોળા ઉપરની કલ્પિત રેષાઓ અને બિંદુઓ જાણવાને તથા એક જગાએ અમુક વાગ્યા છે તો બીજી જગાએ કેટલા વાગ્યા હશે, પૃથ્વી ઉપરની કોઇ પણ બે જગા

વચ્ચેનું અંતર કેટલું છે તથા અમુક દેશ કે શહેરમાં અમુક દહાડે સૂર્ય ક્યારે ઊગશે કે આથમશે ઇત્યાદિ શોધી કહાડવામાં આ ગ્રંથ ઘણો ઉપયોગી છે. વળી સૂર્ય વગેરે કોઇ પણ આકાશી પદાર્થોના ઉન્નતાંશ, નતાંશ, પૃથ્વી ઉપરના કોઇ પણ શહેરમાં અમુક તારીખે અને અમુક વખતે કયા તારા કયાં દેખાશે તથા ચંદ્ર અને સૂર્ય ગ્રહણ પૃથ્વીના કયા દેશોમાં દેખાશે, તે આ ગ્રંથ ઉપરથી સહેલથી જાણી શકાય છે; માટે તે આપણા દેશના જોશીઓને માટે તો ખરેખર આશિર્વાદાત્મક છે.

૪. સાદું ડ્રોઇંગ ભાગ ૩જો; ધોરણ છઠ્ઠા, સાતમા અને પ્રવેશક માટે, આવૃત્તિ ૩ જી, રૂા. ૦-૨-૦. પાંચમા ધોરણ પછી ખાસ પદાર્થપાઠો ધોરણ વાર ઠરાવેલા નથી, પણ ડ્રોઇંગ તો દાખલ છે, તેથી આ પુસ્તકમાં ધોરણ છઠ્ઠા, સાતમા અને પ્રવેશક માટેનાં ડ્રોઇંગ આપવામાં આવેલાં છે. પ્રવેશક વખતે તેમાંથી જ પૂછવામાં આવે છે; માટે ઉમેદવારોએ તે યાદ કરવાં અને જ્યારે પરીક્ષક પૂછે, ત્યારે પુસ્તકમાં જોયા વગર પોતાની સ્મરણ શક્તિને આધારે તે તેની રૂબરૂ ચીતરી બતાવવાં.

૫. સાદું ડ્રોઇંગ ભાગ ૨જો; ધોરણ ૩, ૪ અને ૫ મા માટે, આવૃત્તિ ૩ જી,..................રૂા. ૦-૩-૦.

૬. સાદું ડ્રોઇંગ ભાગ ૧લો; બાળવર્ગ અને ધોરણ ૧ લા તથા ૨ જા માટે, આવૃત્તિ ૩ જી, રૂા. ૦-૨-૦. નં. ૯ અને ૧૦ વાળાં પુસ્તકોમાં પદાર્થપાઠનાં ચિત્રો આપ્યાં છે, તેથી તે પ્રાથમિક શાળાઓમાં ચાલે છે. મહેતાજીઓની માગણી ઉપરથી

પદાર્થપાઠના ગ્રંથોમાંથી ચિત્રો લઇ, તેનાં આ જુદાં પુસ્તકો બનાવી તે બહાર પાડવામાં આવ્યાં છે.

૭. પદાર્થપાઠ અને ડ્રોઇંગ, ધોરણ ૫મું, આવૃત્તિ ૩જી,..............................રૂા. ૦-૪-૦.

૮. પદાર્થપાઠ અને ડ્રોઇંગ, ધોરણ ૪થું, આવૃત્તિ ૪થી,.............................. રૂા. ૦-૩-૦.

૯. પદાર્થપાઠ અને ડ્રોઇંગ, ધોરણ ૩જું, આવૃત્તિ ૪થી, ...રૂા ૦-૨-૬.

૧૦. પદાર્થપાઠ અને ડ્રોઇંગ, ધોરણ ૨જું, આવૃત્તિ ૩જી,..............................રૂા. ૦-૨-૩.

૧૧. પદાર્થપાઠ અને ડ્રોઇંગ, ધોરણ ૧લું, આવૃત્તિ ૩જી,..............................રૂા. ૦-૧-૬.

૧૨. પદાર્થપાઠ અને ડ્રોઇંગ, બાળવર્ગ, આવૃત્તિ ૩જી, ...રૂા. ૦-૧-૦.

પદાર્થપાઠનાં આ છેલ્લાં છ પુસ્તકોમાં ધોરણ વાર જેટલા પાઠો મંજુર છે, તેટલા જ આપીને તે વિસ્તર સમજાવેલા છે. વળી પાઠોમાં આવેલા પદાર્થોનાં ડ્રોઇંગ માત્ર રૂપરેખાથી એવી સાદી રીતે આપેલાં છે, કે તે શિક્ષકના સમજાવ્યા પછી બાળકો પોતાની સ્લેટ કે કાગળ ઉપર આનંદથી ચીતરે છે, જેથી પદાર્થપાઠની સાથે ડ્રોઇંગનો વિષય શિખવવાનો હેતુ આ ગ્રંથોથી પરિપૂર્ણ રીતે પાર પડે છે. પદાર્થપાઠોની સાથે ડ્રોઇંગનો હેતુ પાર પડે

એવા તો ગુજરાતી ભાષામાં માત્ર આ જ ગ્રંથો છે, તેથી તે જુદાં જુદાં રાજ્યોમાં ટેક્સ્ટ બુક તરીકે ચાલતા આવ્યા છે.

૧૩. મેમરી ડ્રોઇંગ, ફર્સ્ટ ગ્રેડ, આવૃત્તિ ૪થી. ૦-૪-૦.

૧૪. મેમરી ડ્રોઇંગ, સેકન્ડ અને થર્ડ ગ્રેડ, આવૃત્તિ ૩જી... ....રૂ. ૦-૬-૦.

મુંબઇની સર જે. જે સ્કૂલ ઑફ આર્ટના પ્રિન્સિપલ સાહેબ દર સાલ જે જે પદાર્થોનાં ચિત્રો નક્કી કરે છે, તે જ લિસ્ટ પ્રમાણે આ પુસ્તકોમાં **મેમરી** ડ્રૂઇંગ આપવામાં આવ્યાં છે, તેથી આખા મુંબઇ ઇલાકામાં જ્યાં જ્યાં છોકરાઓ ડ્રોઇંગનો ગ્રેડ શીખે છે, ત્યાં ત્યાં તે લઇ તેમાંથી જ અભ્યાસ કરે છે અને પરીક્ષાને માટે તૈયાર થાય છે. આજ સુધી સર જે. જે. સ્કૂલ ઑફ આર્ટ તરફથી જે જે પરીક્ષાઓ થઇ છે, તેમાં આ પુસ્તકોમાંથી જ સવાલો આવ્યા છે તેથી તથા આખા મુંબઇ ઇલાકા તથા મધ્ય પ્રાંતો, મધ્યહિંદ એજન્સી અને નિઝામ તથા ગાયકવાડી રાજ્યના ડ્રોઇંગ માસ્તરો આ પુસ્તકો વિષે આસ્તિક્ય બુદ્ધિ ધરાવે છે, માટે વધારે પ્રશંસા લખવાની આ જગોએ આવશ્યકતા રહેતી નથી.

૧૫ પ્રૅક્ટિકલ જ્યોમેટ્રી, ફર્સ્ટ ગ્રેડ, (અંગ્રેજી) રૂ.૦-૬-૦.

સર જે. જે. સ્કૂલ ઑફ આર્ટના ફર્સ્ટ ગ્રેડના સરકારી ધોરણ પ્રમાણે આ પુસ્તકમાં ૨૦ કૂટ્યો સમજાવીને પછી પેટર્ન ડ્રૂઇંગ ચીતર્યાં છે આ ઉપરાંત સર જે જે. સ્કૂલ ઑફ આર્ટ તરફથી વાર્ષિક પરીક્ષા વખતે જે જે સવાલો પૂછવામાં આવ્યા છે, એવી ૧૨ સાલોના અઘરા સવાલો લખીને તે આકૃતિ પાડી સમજાવ્યા છે; તેથી

પરીક્ષામાં પાસ થવાની ઇચ્છા રાખનારે તો આ પુસ્તક એક જામીનગીરી તરીકે જાણવું. મુંબઇ ઇલાકાની હાઇસ્કૂલના ડ્રૉઈંગ માસ્તરો તો એ જ ગ્રંથ પસંદ કરે છે. આ કર્તવ્ય ભૂમિતિમાં કશું સિદ્ધ કરવાનું ન હોવાથી માત્ર આકૃતિ ઉપરથી ડ્રૉઇંગ માસ્તર ગુજરાતી વિદ્યાર્થીઓને સમજાવે, તો પણ તેઓ સહેલથી પાસ થઇ શકે છે, એમ ટ્રેનિંગ કૉલેજોના અનુભવ ઉપરથી પ્રતીતિ થઇ છે.

૧૬. ફ્રીહેન્ડ અને કલર ડ્રૉઇંગ, ફર્સ્ટ ગ્રેડ, રંગના વ્યાકરણ સાથે રૂા. ૦-૪-૦. ફ્રીહેન્ડ અને કલર ડ્રૉઇંગ તરીકે આજ સુધીમાં જે જે સવાલો વાર્ષિક પરીક્ષાઓમાં પૂછવામાં આવ્યા છે, તે આ બુકમાં દાખલ કર્યા છે. છેવટમાં છેવટનો ૧૯૦૮ નો સવાલ પણ તેમાં આવી જાય છે. આ પુસ્તકમાં ડાબી બાજુએ રંગ સહિત ચિત્રો આપી જમણી બાજુ તે દોરવાને માટે ખાલી રાખી છે. વળી રંગનું વ્યાકરણ આપ્યું છે, એટલે ક્યા રંગ મેળવવાથી કયો રંગ થાય છે, તેના રંગીન નમુના આપીને સમજાવ્યું છે, તેથી વિદ્યાર્થીઓ રંગનું મિશ્રણ સહેલથી જાણી શકે છે. સર જે. જે. સ્કૂલ ઓફ આર્ટ તરફથી સન ૧૯૦૭નો ફ્રીહેન્ડ કલરનો ફર્સ્ટ ગ્રેડનો વાર્ષિક પરીક્ષાનો સવાલ આ જ બુકમાંથી આવ્યો હતો.

૧૭. કચ્છી દેશી હિસાબ, ભા. ૧લો................કો. ૦।.

૧૮. કછી દેશી હિસાબ, ભા. ૨જો. આવૃત્તિ બીજી, કો. ૦।।.

૧૯. કચ્છી દેશી નામું અને કાગળ દસ્તાવેજ લખવાની પદ્ધતિ..કો. ૧।।.

આ ત્રણે પુસ્તકો કચ્છમાં ટેક્સ્ટ બુક તરીકે ચાલે છે.

૨૦. પિરોલી એટલે કચ્છી ભાષામાં સમસ્યાઓ, રૂ. ૦-૧-૬.

બીજાં પુસ્તકો છપાય છે તે.

૨૧. ગુજરાતી મોટું વ્યાકરણ..........રૂા. ૧-૦-૦.
૨૨. ઓઇલ પેઇન્ટિંગ એટલે તેલના રંગથી છબી ચીતરવાની વિદ્યા..................રૂા. ૦-૧૨-૦.
૨૩. પદચ્છેદ (અમીધરકૃત લઘુ વ્યાકરણ અનુસાર) ....રૂા. ૦-૪-૦.
૨૪. ગુજરાતી ફાઇલ રીડિંગ એટલે સરકારી લખાણમાં આવતા કઠિન શબ્દો..........રૂા. ૦-૨-૦.

સદરહુ પુસ્તકો નીચે લખેલે ઠેકાણેથી મળશે.

મુંબઇઃ—મેશર્સ એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કો૦, બુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લિશર્સ, કાલબાદેવી રોડ.

મુંબઈઃ—મેશર્સ જે. વી. નવલખી એન્ડ કો૦, કાલબાદેવી રોડ.

મુંબઇઃ—મેશર્સ નાદકારણી એન્ડ કો૦, સેંટ ઝેવીઅર્સ કોલેજની સામે.

અમદાવાદઃ—મેશર્સ ચીમનલાલ ચૂનીલાલની કંપની, બુકસેલર્સ, આસ્તોડીઆ રોડ.

અમદાવાદઃ—ધી ગુજરાત ઓરિએન્ટલ બુકડીપો, રતનપોળને નાકે નં. ૩૭૬૦.

અમદાવાદઃ—મેશર્સ મોતીલાલ મગનલાલ શાહ એન્ડ સન્સ, બુકસેલર્સ, રીચી રોડ.

અમદાવાદઃ—બુકસેલર મહાદેવ રામચંદ્ર જાગુષ્ટે, ત્રણ દરવાજા પાસે.

સૂરત:—મી. કરસનદાસ નારણદાસ, બુકસેલર, નાણાવટ.
ભાવનગર:—વોરા અબ્દુલહુસેન આદમજી, બુકસેલર, દરબારગઢ પાસે.
સિંધ હૈદ્રાબાદ:—ધી સિંધ જુવેનાઇલ કોઓપરેટિવ સોસાયટી.
વઢવાણ સીટી:—બુકસેલર પ્રાણશંકર મકનજી.
રાજકોટ:—શા. લક્ષ્મીચંદ ઉત્તમચંદ એન્ડ કો. તથા ઠક્કર બેચર મેઘજી એન્ડ સન્સ, બુકસેલર્સ, પુરા બજાર.
ભુજ:—માસ્તર સાલેમહમદ અલારખા, માનકુબાની નિશાળના મહેતાજી અને ઠક્કર જાદવજી હીરજી, બુકસેલર, શરાફ બજાર.

ઉસમાન બચલ,
ફર્સ્ટ આસિ. માસ્તર, મેલ ટ્રેનિંગ કોલેજ, રાજકોટ.